

**ЈП "ДИРЕКЦИЈА ЗА ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ
И ПУТЕВЕ ОПШТИНЕ СУРДУЛИЦА"**

ПРЕДЕО ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "ВЛАСИНА"

ПЛАН УПРАВЉАЊА

2012 – 2021. године





**ЈП "ДИРЕКЦИЈА ЗА ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ
И ПУТЕВЕ ОПШТИНЕ СУРДУЛИЦА"**

ПРЕДЕО ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "ВЛАСИНА"

ПЛАН УПРАВЉАЊА

2012. – 2021.



Аутор: ЈП "Дирекција за грађевинско земљиште и путеве општине Сурдулица"

Адреса: ул. 5 септембар бр. 27 Сурдулица

Тел/фах: 017/815-359

Web адреса: www.piovlasina.com

е-маил: direkcijasur@open.telekom.rs info@piovlasina.com

Сурдулица, 2011.

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	3
1. УВОД	5
1.1. Међународни статус Предела изузетних одлика "Власина".....	7
2. ГЛАВНЕ ПРИРОДНЕ И СТОРОНЕ ВРЕДНОСТИ, ПРИРОДНИ РЕСУРСИ	8
3. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	14
2.1. Загађивање ваздуха	14
2.2. Загађивање вода	14
2.3. Загађивање земљишта	14
2.4. Проблем буке	15
2.5. Проблем отпада.....	15
4. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА ПИО "ВЛАСИНА"	16
5. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА	19
6. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА	21
1. Организовање, опремање, кадровско оспособљавање управљача.....	21
2. Обезбеђивање финансијских средстава из планираних извора за управљача	22
3. Доношење планске и друге документације.....	22
4. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима.....	22
7. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И СТОРОНИХ ВРЕДНОСТИ	23
1. Кадровско и техничко јачање службе ПИО "Власина" и укупних капацитета управљача.....	23
2. Израда и доношење програмске и планске документације.....	23
3. Израда пројекта зграде за визитор центар у Пределу.....	23
5. Активности на заштити и управљању водним ресурсом	24
6. Активности на заштити, развоју и управљању риболовним подручјем и риболовном фауном.	24
7. Активности на заштити, развоју и управљању ловиштем и ловном фауном у складу са Законом о ловству и дивљачи (Службени Гласник РС 18/10).....	24
8. Израда базе података (GIS) у функцији управљања, мониторинга и коришћења Предела.....	25
9. Реинтродукције неких ишчезлих врста на некадашња станишта.	25
10. Рад на инвентаризацији флоре и фауне - идентификацији локација, станишта и популација ретких и угрожених врста, картирање станишта, праћење стања водног ресурса.	25
11. У области заштите од пожара, управљач ће сагласно Закону о заштити од пожара и Закону о ванредним ситуацијама, урадити неопходна планска документа, предузимати превентивне мере у области заштите шума од пожара и унапређивати сарадњу са МУП Србије.	25
12. Програм туристичке понуде - активности на развијању и унапређењу одрживог еко - туризма у Пределу по посебним пројектима, који се надовезује на рурални туризам околних насеља и израда мреже едукативних стаза по посебним пројектима.	26
13. Рад на унапређењу свих видова сарадње са другим корисницима подручја и локалним заједницама.	26
14. Програми презентације и популаризације природних вредности подручја израда туристичко - рекреативних и едукативних садржаја и рада управљача успостављањем презентације на Интернету, израда брошура, плаката, разгледница и водича, информативних табли уз едукативне стазе и сл.....	26
15. Сарадња са локалним становништвом у будућем периоду на иницирању и развијању органске производње која би тржишту давала природну храну, без употребе хемикалија.....	26
16. Предузимање активности на коришћењу знака заштићеног природног добра као брэнда за здраву животну средину, здравствено - безбедну храну из региона, сувенира и производа традиционалних заната са гравитирајућег подручја.	26

17. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима – програмска сарадња са Заводом за заштиту природе и другим стручним установама, програмска сарадња са општином, програмска сарадња са научним институцијама, корисницима простора и туристичким организацијама.....	27
18. Успостављање одговарајућих облика сарадње у оквиру регионалне, националне и међународне мреже заштићених подручја.....	27
19. Уклапање у мрежу "НАТУРА 2000".....	27
8. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА.....	28
9. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ ПРОСТОРА.....	30
А. У области заштите:.....	30
Б. У области уређења:.....	31
В. У области коришћења:.....	32
10. ПРОСТОРНА ИНДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА.....	37
III СТЕПЕН ЗАШТИТЕ.....	37
II СТЕПЕН ЗАШТИТЕ.....	39
I СТЕПЕН ЗАШТИТЕ.....	41
Границе локалитета у режиму заштите I и II степена.....	42
ЛОКАЛИТЕТИ (РЕЗЕРВАТИ) У РЕЖИМУ I СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ.....	42
ЛОКАЛИТЕТИ И ПРОСТОРИ У РЕЖИМУ II СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ.....	42
БИЛАНС ПОВРШИНА ПО РЕЖИМИМА ЗАШТИТЕ.....	43
11. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА.....	44
12. ПРОГРАМСКА, ПЛАНСКА, И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ.....	46
13. ОБЛИЦИ САРАДЊЕ И ПАРТНЕРСТВА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ.....	47
14. АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА СА ДИНАМИКОМ И СУБЈЕКТИМА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА И НАЧИН ОЦЕНЕ УСПЕШНОСТИ ЊЕГОВЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ.....	48
14.1. Задачи и активности на заштити природних вредности.....	48
14.2. Задачи и активности на заштити споменичког наслеђа.....	51
14.3. Задачи и активности на заштити и коришћењу природних ресурса.....	51
14.4. Задачи и активности у области изградње, урбанистичког и просторног планирања.....	58
14.5. Задачи и активности на комуналном и инфраструктурном опремању подручја.....	60
14.6. Друге активности и задаци.....	61
15. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ДРУГЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШАВАЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА У УПРАВЉАЊУ ЗАШТИЋЕНИМ ПРИРОДНИМ ДОБРОМ.....	66
ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ.....	70
16. ЛИТЕРАТУРА.....	71
ПРИЛОЗИ:.....	73

1. УВОД

Власина је пространа планинска висораван на југоисточном пограничном делу Србије, просечне висине око 1280м. Висораван је природно врло отворена. На њеном најнижем делу, на 1210м је смештено Власинско језеро, а ободним деловима издижу се средње високе и доста шумовите планине. На западном ободу је пејзажно мозаични и заобљени Чемерник (1638м), а на северу постепено прелази у питоми планински масив Грамаде са врхом Вртоп (1721м). На истом делу висоравни се диже видиковац Букова глава (1472м), а према југу висораван је издужена и ограђена планинским огранцима Варденика чији су најистакнутији гребени Плешијевац (1664 м) и Стрешар (1876м).

Обимним хидротехничким интервенцијама су формиран значајни хидрографски објекти Власинско и Лисинско језеро чиме су промењене природне границе сливова услед чега акумулација припада само црноморском сливу, јер се део воде који би рекама Божицом и Стрвном доспео у Егејско море, вештачки пребацује у акумулацију (вештачка бифуркација).

Предеони лик Власинске висоравни и њен еоклиматски комплекс представљају суштину њених особених природних вредности и одлика, а хидроакумулација језера је најважнији, препознатљиви мотив, туристички украс и имиџ Власинског подручја.

Уредбом Владе Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 30/06) подручје Власине је заштићено као предео изузетних одлика и категорисано као природно добро од изузетног значаја за Републику - прве категорије.

Уредбом је одређено да се о природном добру стара Јавно предузеће "Дирекција за грађевинско земљиште и путеве општине Сурдулица" из Сурдулице.

Посебан значај Плана управљања произилази из чињенице да је проглашењем предела изузетних одлика "Власина" и доношењем Просторног плана подручја посебне намене ("Службени гласник РС", бр. 133/04) од стране Скупштине Републике Србије, на подручју заштићеног природног добра проглашен јавни односно републички интерес из кога произилазе бројне обавезе и овлашћења надлежних републичких органа управе, установа и институција.

Истовремено, овај План управљања је основа за израду годишњих програма преко којих се у наредном десетогодишњем периоду спроводе и реализују све оперативне мере и активности на заштити и развоју.

Непосредни основ за доношење Плана управљања ПИО "Власина", као и оквир за његово спровођење је Закон о заштити природе (Сл. Гласник РС бр. 36/09, 88/10 и 91/10), посебно чланови 52, 53 као и Уредба о заштити Предела изузетних одлика "Власина" (Службени гласник РС, 30/06 од 11.04.2006.године).

Као подлога за израду Плана управљања ПИО "Власина" 2011-2020. год. коришћени су:

- Закон о заштити животне средине, "Службени гласник РС" бр. 135/04;
- Закон о заштити природе "Службени гласник РС", бр. 36/2009;
- Закон о шумама, "Службени гласник РС" бр. 30/10;
- Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, "Службени гласник РС" бр. 36/2009;
- Уредба о заштити Предела изузетних одлика "Власина" ("Службени гласник РС", бр. 30/06)
- Уредба о заштити природних реткости "Службени гласник РС", бр. 50/93 и 93/93.
- Студија са предлогом за заштиту природног добра "Власина" (2006) као Предела изузетних одлика
- Просторни план подручја посебне намене "Власина" (2004) ("Службени гласник РС", бр. 133/04)
- Претходни Програм управљања Предела изузетних одлика "Власина" за период 2007 – 2011.
- Уредбом о еколошкој мрежи ("Службени гласник РС", бр.102/10)
- Правилник о начину обележавања заштићених природних добара, "Службени гласник РС" бр. 30/92, 24/94, 17/96;
- Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја "Службени гласник РС", бр. 85/2009;
- Правилник о регистру заштићених природних добара "Службени гласник РС", бр. 30/92;
- Правилник о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја "Службени гласник РС", бр. 84/2009;
- Правилник о шумском реду "Службени гласник РС", бр. 106/2008;
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива са Прилозима са листама врста који су његов саставни део "Службени гласник РС", бр. 5/10;
- Правилник о категоризацији риболовних вода "Службени гласник РС", бр. 13/10;
- Правилник о обележавању граница рибарског подручја "Службени гласник РС", 79/09;
- Правилник о условима и начину организовања рибочуварске службе, обрасцу рибочуварске легитимације и изгледу рибочуварске значке "Службени гласник РС", 7/10;

1.1. Међународни статус Предела изузетних одлика "Власина"

- Одлуком Секретаријата Рамсарске конвенције од 20. новембра 2007, ПИО "Власина", је уврштена у званичну листу међународно значајних влажних подручја са класификационим кодом Власина 3RS008, што представља изузетно значајно међународно признање вредностима националне и природне баштине Власине и напорима за њено очување. Република Србија је потписник ове конвенције (Конвенција о мочварама које су од међународног значаја, нарочито као станишта птица мочварица, "Службени лист СФРЈ" – Међународни уговори, бр. 9/77).
- ПИО "Власина" представља посебно међународно и национално важно подручје за очување птица мочварица (IBA), са класификационим кодом (Власина RS037 IBA),
- Подручје ПИО "Власина" је на територији Србије препознато као међународно значајно подручје за биљке (Власинска висораван IPA),
- Подручје ПИО "Власина" је на територији Србије препознато и као Емералд подручје са класификационим кодом Власина RS0000006,

2. ГЛАВНЕ ПРИРОДНЕ И СТВОРЕНЕ ВРЕДНОСТИ, ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Власинско подручје у југоисточној Србији представља уздигнути средњепланински предео значајних висинских распона са израженом пластиком висоравни и уједно једну од најраспрострањенијих зона кристалних шкриљаца у нашој земљи. Подручје обухвата планински плато просечне надморске висине 1200-1300 m.

Обимним хидротехничким интервенцијама су формиран значајни хидрографски објекти Власинско и Лисинско језеро чиме су промењене природне границе сливова услед чега акумулација припада само црноморском сливу, јер се део воде који би рекама Божицом и Стрвном доспео у Егејско море, вештачки пребацује у акумулацију (вештачка бифуркација).

Разноврсност и специфичност биотопа Власинског подручја условили су висок диверзитет флоре, вегетације, фауне и екосистема који се одликују израженим степеном репрезентативности, аутохтоности и аутентичности природних карактеристика. Подручје представља станиште великог броја ретких и угрожених врста, као и природно-историјских феномена типа тресетних острва са уско специјализованим биоценозама.

У време свог постојања ова тресава је била највећа у Србији, а по низу специфичности хидрографског режима, флористичког и фаунистичког богатства и јединствена на Балкану.

Власинско подручје, а посебно акумулација Власинско језеро, најпознатији су по пловешим тресетним острвима.

Укупна површина тресетних острва на Власинском језеру данас износи око 10 хектара, с тим да су највећа острва привезана на различитим деловима уз обале језера.

За подручје Власинске висоравни до сада је евидентирано укупно 956 таксона васкуларне флоре, изузимајући раздео Bryophyta (Ранђеловић, 2010). Флору тресаве чини 219 врста (искључујући Bryophyta).

У складу са израженим диверзитетом флоре, вегетације и станишта, Власинско подручје се карактерише присуством великог броја реких биљних врста.

Са аспекта биодиверзитета присуство ендемичних таксона је од значаја за флору једног подручја, а нарочито стеноендемичних врста. Поједини таксони се јављају једино на подручју власинских планина.

Анализом флоре Власинске висоравни утврђено је да је у оквиру исте присутно 45 ендемита и 30 субендемита, што чини 8,1% флоре овог подручја (Ранђеловић, 2010).

Значајан број биљних врста подручја Власинске висоравни је угрожен и налази се под неком врстом националне или међународне заштите.

Фауна Власинског подручја и поред претрпљених измена вишевековним антропогеним утицајима садржи значајне елементе ретких и угрожених врста.

Фауна риба представљена је са 21 врстом од којих су две строго заштићене (јегуља и лињака), а пет врста су заштићене (поточна пастрмка, шаран, клен, сом и поточна мрена).

Орнитофауна овог подручја, као један од темељних феномена, представља посебно значајну и угрожену категорију, а њено богатство изражено је са 125 регистрованих врста. По међународно усвојеним принципима заштићено је преко 60 врста, а по стандардима домаћег законодавства трајно је заштићено 50 врста. Посебно је значајно присуство глобално угрожених птичијих врста као што су *Aythya nyroca* (Светска Црвена листа), *Aquila heliaca* (Европска Црвена листа) и *Crex crex* која се налази на обе листе.

Од ретких и угрожених врста фауне сисара овог подручја издвајају се: *Canis lupus* који се налази на Светској Црвеној листи, *Spalax leucodon* и *Vulpes vulpes* који су на Европској Црвеној листи, док су у националним размерама значајни као угрожени *Citellus citellus*, *Spalax leucodon*, *Arvicola terrestris*, *Lutra lutra* и други.

Делимична очуваност значајних исконских биогеоценоза (првенствено тресетних, мочварних, влажних али и шумских, ливадских и пашњачких), на очигледан начин указује да је ово природно добро у европским размерама значајно и да представља важан део карактеристичног флористичко – вегетацијског и фаунистичког диверзитета.

Посебну вредност представља само језеро, као све значајнији природни ресурс. Висок квалитет акумулиране воде посредно потврђује присуство већег броја ретке фауне (поточна пастрмка, видра и др.).

У предеоном погледу Власинско језеро и његова непосредна околина се одликују специфичним и атрактивним пејзажним карактеристикама. Велика водена површина, окружена благо заталасаним побрђем, разуђена обала, два острва и више узаних и издужених полуострва са бројним ливадама и брезовим шумарцима дају овом простору препознатљив и јединствен изглед.

Поред посебних природних вредности и градитељске баштине, на заштићеном подручју су регистровани и одређени природни и створени ресурси који су идентификовани као значајни развојни потенцијали.

То се пре свега односи на следеће:

- Власинско језеро, површине од преко 1.200 хектара представља највећи "резервоар" квалитетне воде у југоисточној Србији (максимална запремина акумулације износи 168 милиона м³). Перспективно, овај ресурс ће бити све ређи, траженији и скупљи.

Хидропотенцијал акумулације се већ користи, али се то не односи и на друге хидролошке објекте. Поред тога, језеро представља и вредан туристички мотив са великим могућностима за развој спорта, рекреације, лова, риболова и еко туризма. Посебну атракцију на језеру представљају пловећа тресетна острва, као специфичан морфолошки и ботанички природни феномен.

- Велике површине под пашњацима су изузетно добар основ за развој сточарства, које је овде традиционално присутно. Преко 7.000 ha под пашњацима и ливадама у границама заштићеног природног добра пружају могућност да се број оваца и говеда која се овде узгајају вишеструко повећа.
- Површине под шумом нису велике, али уз делимичну и доследну промену досадашњег начина газдовања, а посебно у приватним шумама, створиће се много повољнији услови за експлоатацију не само дрвна масе, већ и шумских плодова, као и за узгој ловне дивљачи.
- Висок квалитет свих елемената животне средине, мањи степен насељености и одсуство већих загађивача индицира знатне могућности у производњи тзв. "здраве хране". Економска и организациона подршка, као и брендирање појединих локалних производа и обезбеђење међународно признатих сертификата се подразумевају као неопходан услов успешне и исплативе производње.
- Значајне ефекте може имати и сакупљање лековитог и ароматичног биља. На подручју Власине је регистровано преко стотину врста лековитог биља, од чега се 60 врста налази под контролом сакупљања и промета. Већи степен исплативости од сакупљања се може очекивати уз одговарајућа улагања у прерађивачке капацитете у локалној средини, уз постизање ексклузивности финалних производа и одржања високог квалитета у континуитету.
- У наредном периоду неопходно је урадити реалну процену количина шумских плодова (гљиве, боровнице, шипурак итд.) које се налазе у природи и количина које се сакупљају, како би се избегло прекомерно сакупљање које може угрозити опстанак врста на заштићеном подручју.
- Природни услови и висок квалитет животне средине пружају добре услове за плантажни узгој појединих врста лековитог и ароматичног биља (бели слез, пелен, матичњак, камилица, босиљак, тимијан, першун).
- Флористичка разноврсност представља изузетну пчелињу пашу, па су мед и производи од меда изузетно високог квалитета. Већ солидно организовано пчеларство практично нема никаквих лимита за много већи развој.

- Положај природног добра и саобраћајна веза Сурдулица - Власинско језеро - бугарска граница, која је једина упоредничка веза између долине Нишаве и долине Криве реке у Македонији, указује на могућност развоја транзитног саобраћаја и транзитног туризма. Ова развојна могућност је директно зависна од квалитета поменуте саобраћајнице, нивоа опремљености граничног прелаза Стрезимировци и нивоа робне размене јужноморавског региона са суседном Бугарском.
- С обзиром да се природно добро налази у пограничном подручју и да слична подручја са очуваном природом постоје и у Бугарској, процењено је да постоје добри услови за прекограничну сарадњу са регионима и локалном самоуправом у суседној земљи.
- Подручје Власине и данас представља изузетан научни полигон, о чему сведоче бројна истраживања и научни радови. У будућности ћемо окупљати научнике и студенте разних профила за рад на овом подручју. Разноврсност и сложеност станишта са припадајућим биљним и животињским заједницама, одређује и смернице за даљи научно-истраживачки рад. Очување генетичке разноврсности унутар популације појединих врста, диверзитета врста израженог бројем врста на јединицу површине овог природног добра и постојеће наглашене екосистемске разноврсности, има суштински значај у одржавању укупне биолошке равнотеже простора.
- И ако су поменути у контексту туризма, лов, а посебно риболов, због великих потенцијала, треба посебно елаборирати. Сама чињеница да вода Власинског језера има салмонидни карактер, представља одличну основу за узгој најплеменитијих врста риба које су такође врло атрактивне за риболов. Величина језера је таква да се његов капацитет за узгој риба и развој рекреативног риболова може оценити као изузетан. Природни услови за развој ловства су добри, али само на регионалном нивоу. Број врста дивљачи потенцијално је велики, а поред заштите станишта ловних врста обавезна је строга контрола свих ловних активности.
- О посебним природним вредностима је већ било говора, али и овде треба нагласити да сама чињеница да је подручје Власине стављено под заштиту као природно добро и да је категорисано као добро од изузетног значаја за Републику, представља значајан основ и подстрек за развој овог краја.
- Слична оцена се односи и на споменичко наслеђе, а посебно због тога што је извршено њено евидентирање и валоризација. Истраживања овог подручја су указала да је пре доласка Словена на висораван Власинског блата, овде постојало насеље Римљана, Византинаца, а пре тога Влаха. У другој половини XII века остаци ових народа претопили су

се у словенски живаљ. Само су сачувани неки споменици, претворени током времена у разноврсне и необичне фигуре које се још могу видети на неколико напуштених сеоских гробаља. У Римско време овде је било развијено рударство, а остаци ових активности се углавном и данас могу видети као површински рудокопи - "купишта" где је експлоатисана гвоздена руда. У то време постојали су главни путеви који су од Бугарске преко Власине водили ка Нишу, а које су чували римски легионари из војних утврђења-кастела. Путеве, пролазнике и караване са робом и рудом бранио је, између осталих и "Романов град" у близини Сурдулице, на платоу Трешње. Још један кастел налазио се испод Чемерника, где су према Ф. Каницу "пронађени јаки зидови који су се наслањали на природне стеновите бедеме". Још од краја XII и почетком XIII века на овим просторима постојала је држава Стевана Немање и његових потомака. Чувена битка код Велбужда одиграла се 1330. године недалеко од Власине. Том битком је решено питање превласти на Балкану и започето формирање великог царства цара Душана. На десетак километара од Власине налази се још увек сачувани Паљски манастир (храм Пресвете Богородице из X-XI века). Некадашњи средњовековни манастир на Риду временом је претворен у цркву - храм Светог пророка Илије, који је обновљен 1838. године. Свакако су у међувремену Турци срушили стари манастир приликом освајања ових крајева. У последњим годинама XX века отпочело се са истраживањем непокретних културних добара на подручју Власинског језера. Неки подаци су преузети из ранијих путописа Ф. Каница, А. Ла Буеа и других (у XVIII и XIX веку).

- Током 2000. године Власинско језеро је уписано на листу светски значајних станишта птица и добило статус тзв. ИВА подручја (Important Bird Area). Тиме је језеро добило међународни значај и специфичан рекламни бренд.
- Одлуком Секретаријата рамсарске конвенције од 20. новембра 2007, Власина, је уврштено у званичну листу међународно значајних влажних подручја према Рамсарској конвенцији, што представља изузетно значајно међународно признање вредностима националне природне баштине Власине и напорима за њено очување.
- Основна претпоставка за озбиљнија размишљања о развоју било ког подручја је израда неопходне планске и друге документације. У том погледу, може се оценити да је стање врло добро. За природно добро и ширу околину урађен је Просторни план подручја посебне намене, и Просторни план општине Сурдулица. Након тога у припреми је израда одговарајућих урбанистичких планова за Власину Рид, Власину Округлицу, Власину Стојковићеву и приобаље Власинског језера. Тиме ће израда планске документације бити заокружена и окончана, те након тога неће бити формалних препрека за већа инвестициона улагања.

- Други неопходан услов за реализацију развојних планова је изградња инфраструктуре. Тренутно стање инфраструктурног система на Власини је само делимично задовољавајуће. Међутим, од круцијалног значаја за развој овог краја, а посебно туризма и других компатибилних делатности, јесте израда пројектне документације за изградњу система за евакуацију и пречишћавање отпадних и фекалних вода. Изградњом овог система, уз пратеће активности, трајно ће се заштитити основни природни ресурс и централни туристички мотив овог краја – Власинско језеро.
- Не може се не поменути да поред наведених у природне ресурсе спадају и минералне сировине барем у непосредној и широј околини природног добра. У сложеној и специфичној геолошкој грађи у непосредном окружењу природног добра регистрован је већи број појава минералних сировина.
- Међу значајније спадају појаве магнетита које су везане шкриљце (најчешће хлоритске), а чије се појаве могу пратити по остацима старих рударских радова као што су шљачишта (Голема река, око Клисуре), самокова (Црна Трава, Градско, долина Чемернице, око засеока Козарнице), или сплета ровина и канала којима је довођена вода за испирање руде. Појаве олова и цинка утврђене су западно, северозападно и источно од природног добра, а везане су за даците и андезите (Предејане, Клисура и Преслап), док су појаве молибдена везане за промењене кристаласте шкриљце и пропицитисане даците (Мачкатица). Појаве азбеста (засеок Вељковци) и талка (Мланчиште) везане су за серпентините. Као грађевински камен експлоатишу се дацити у околини Сурдулице, а у мањој мери и спорадично локално становништво за своје потребе користи шкриљце са израженом фолијацијом. Завод за заштиту природе Србије израдио је услове заштите природе и животне средине који су се односили на геолошка истраживања минерализације племенитих и обојених метала. Условима је наглашено да се из предложених истражних простора изузму делови који припадају заштићеном природном добру, или да се на њима могу обавити искључиво истражни радови као што су геолошко картирање и узимање узорака са природних изданака и стрим седимената. Обзиром на већ ограничене активности у погледу истраживања не могу се испунити законски услови у погледу будуће експлоатације минералних сировина у оквиру заштићеног природног добра.

3. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Квалитет животне средине на подручју Власине је задовољавајући. Проблеми загађености и нарушавања квалитета елемената животне средине присутни су у ограниченом обиму. Управо због тога, неопходно је да се при коришћењу простора и размештању активности у оквиру Просторног плана очувају вредности животне средине на датом простору и да им се да значај у будућем развоју.

2.1. Загађивање ваздуха

На подручју Власине може се констатовати да је присутан низак степен загађености ваздуха, што указује на мали емисиони потенцијал присутних потенцијалних загађивача. Процењује се, да ниво емисије таложних материја из ваздуха не би требало да утиче на квалитет воде у акумулацији. Загађивање ваздуха настаје као последица рада неколико мањих привредних објеката. Такође, загађивање ваздуха последица је грејања тј. рада котларница централног грејања код јавних објеката и индивидуалних ложишта. Поред привредних објеката и котларница, значајнији извор загађивања ваздуха је саобраћај.

2.2. Загађивање вода

Највећи загађивачи вода су постојећа насеља око Власинског језера. Санитарне отпадне воде из насеља и отпадне воде из привредних објеката у знатној мери оптерећују воде и доводе до погоршања квалитета. Ни једно сеоско насеље нема канализациону мрежу нити заједничке септичке јаме, већ свако домаћинство има засебну септичку јаму. Поред ових, одвијање саобраћаја представља још један извор загађења. Основни узрок загађивања вода представља испуштање непречишћених отпадних вода у реципијенте. Загађивање подземних вода је пре свега последица примене ђубрива, пестицида и хербицида у пољопривреди, затим процеђивање са неуређених дивљих депонија отпада као и неадекватан третман септичких јама у свим сеоским насељима.

2.3. Загађивање земљишта

Потенцијалне изворе загађења земљишта у области пољопривреде представља неадекватна употреба (по количини и врсти) агрохемијских средстава. Сточарска производња је битан фактор загађења средине. У области газдовања шумским фондом, експлоатација на принципу чисте сече доводи до поремећаја у пратећој флори која чини шумску биоценозу, као и слабљења отпорности педолошког слоја на денудацију. Локалну појаву представља лишћарење и бесправна сеча шуме. Земљиште на овом подручју угрожено је загађивањем од вода и процеђивањем са депонија.

2.4. Проблем буке

Проблеми везани за буку нису заступљени у већој мери. Извори буке који потенцијално могу допринети њеном повећању изнад дозвољеног нивоа везују се за околину привредних објеката и оптерећеније деонице путева.

2.5. Проблем отпада

Третман комуналног отпада на подручју Власине је у садашњим условима незадовољавајући. Проблем представља неадекватно одлагање комуналних отпадака и стварање дивљих депонија. Сакупљање и превоз отпада врши комунална организација и обавља се само у туристичком центру. У сеоским насељима не постоји организовано сакупљање отпада.

На заштићеном подручју "ПИО Власина", не постоји, посебно систематско праћење буке, јонизујућег зрачења, квалитета ваздуха, земљишта и осталих параметара који се мере од стране стручних институција.

4. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА ПИО "ВЛАСИНА"

У склопу мозаика биогеоценоза, какав постоји на подручју власинске висоравни, опстанак природних заједница је изузетно отежан, првенствено због снажног антропогеног деловања. Ширење утицаја човека често врши снажан деструктиван ефекат на аутохтону природу, доводећи или до нестанка појединих врста или до смањења њихових популација у тој мери да започиње неповратан процес ичезавања услед неспособности преживљавања.

Смањивањем животног простора ретких и угрожених биљних и животињских врста, долази до опадања густина њихових популација што за собом повлачи и деградацију осталих популационих атрибута. Поред тога, ове промене погодују повећању лабилности нарушених екосистема и њиховом тежем одупирању имиграцији аутохтоних и алохтоних врста, које се лакше адаптирају на измењене услове и престављају већу опасност (посебно ова друга група). Такође, овакав тренд погодује појави и ширењу болести, као одраз нарушених првобитних еколошких односа у аутохтоним екосистемима.

Резултат ових угрожавајућих фактора у крајњој линији доводи до нарушавања и уништавања природних водених, мочварних, шумских и других аутохтоних станишта, уз нестајање најосетљивијих чланова заједница, који су (по правилу) и најређи представници живог света на овом простору. Ова станишта представљају у свом мозаичном распореду, уз припадајуће биљне и животињске заједнице, темељни феномен овог природног добра.

Веома је тешко на ограниченом простору свеобухватно представити све угрожавајуће факторе. Осим што их је веома много, неки од њих, у сплету узајамних утицаја дуго времена остају непримећени, све док се не појаве онда када је покушај њиховог заустављања крајње отежан или онемогућен.

Негативни фактори анализирани су прво кроз утицаје на природне системе изменама аутохтоних (предачких) предела на ширим просторима, затим као последице фрагментација и изолација станишта, као и кроз нерационално, непланско, а у великој мери, и противзаконито искоришћавање природних ресурса.

Основне активности, делатности и процеси који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја ПИО "Власина" су следећи:

- На простору ПИО Власина веома је изражен проблем непланске изградње викенд кућа услед недостајуће урбанистичке документације за насеља и зоне викенд становања.
- Недостатак инфраструктуре, угрожава како животну средину тако и квалитет живота житеља овог подручја;

- Загађење земљишта и вода третирањем пољопривредног земљишта разним врстама пестицида и ђубрива;
- Неконтролисан и неуравнотежен развој туризма, туристичких капацитета, урбанизације и осталих активности у сврху туризма, без одговарајуће документације и неопходне инфраструктуре, пре свега потребне за евакуацију и пречишћавање отпадних вода.
- Активности водопривреде које најчешће нису у складу са циљевима заштите.
- Прекомерно и неконтролисано експлоатисање ресурса лековитог биља, јестивог самониклог биља и шумских плодова или врста које се користе у различитим индустријама. Класичан пример прекомерне експлоатације односи се на експлоатацију боровнице, неправилну бербу и употребу такозваних чешљева.
- Интензивно и дуготрајно сточарење је фактор чије се негативно деловање не огледа само кроз уништавање и мењање вегетације, већ и интензивирање ерозивних процеса. Као последица екстензивног сточарства долази до негативне селекције у саставу високопланинских травнатих фитоценоза и настајања сиромашних и некавалитетних пашњака у којима доминацију преузима тврдача или типац (*Nardus stricta*).
- Сви остали разнородни фактори који делују перманентно или се појављују периодично на власинском подручју, а који остварују мање или веће, негативне последице на флору, вегетацију и екосистеме. Ту спадају: пожари ненамерно изазвани људским фактором, намерно изазвани пожари за потребе сточарства, нагомилавање отпада, сакупљање појединих врста у колекционарске сврхе и др.
- Присутна је и опасност од пожара, с тим што је главни узрочник шумских пожара човек. У досадашњој пракси веома су ретки случајеви откривања криваца и њихово кажњавање, што би уз неопходну едукацију становништва могло значајно предупредити многе проблеме везане за овакве појаве.
- Стварање дивљих депонија (повремено се чисте) и бацање пластичне амбалаже на обали језера;
- Експлоатација шума на начин и у размерама које воде деградацији састојина, огољавање терена, слабљење отпорности шумских и других вегетацијских заједница у обиму који непосредно доводе до угрожавања стабилности терена, нарочито на критичним нагибима.
- Комунално опремање насеља је неадекватно: нерешени проблеми депоновања отпада, пречишћавање отпадних вода, канализације, а што директно утиче на повећање загађења обалног и водног подручја Предела.

- Економско заостајање и неповољна социјална структура чини ово подручје једним од најозбиљнијих проблема регионалног развоја Србије на једној страни,
- Велике и неправилне промене водостаја којима је изложено Власинско језеро " може довести до веома нежељених ефеката који угрожавају природне и друге одлике ПИО Власина.
- Неконтролисано кретање посетилаца и локалног становништва у пределу, уз појаву криволова, рибокрађе, узнемиравања и уништавања живог света;
- Недовољна опрамљеност и недостатак појединих стручних профила код управљача.
- Формирање мањих или већих таласа, услед честих ветрова у зони језера, иницирало је појаву ерозије обала Страторије и Дугог дела (режим заштите I степена). У релативно кратком року (10 година) то може довести до озбиљне деградације поменутих острва.

Обзиром на све израженији антропогени утицај који се осећа на овом простору, проблем угрожавања станишта, услед постојећих инфраструктурних објеката, претпоставља се да ће у будућности овај проблем бити све израженији, поготово кад се има у виду реализација планираних радова и активности на изградњи.

5. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Просторним планом Предела изузетних одлика "Власина" (у даљем тексту: Просторни план) утврђени су посебни циљеви и задаци заштите и развоја Предела, а који су и полазна основа за израду Програма:

Посебни циљеви везани за ову област су:

- Заштита и очување природе, природних система, предела и биодиверзитета и квалитетније уређење по питању унапређења аутохтоних природних целина и посебних вредности природе подручја Власина;
- Заштита простора и сливних подручја површинских и подземних вода као и постојећих и планираних акумулација на нивоу највишег еколошког квалитета;
- Заштита и унапређење шума, као и даље пошумљавање врстама аутохтоних карактеристика ради постизања равнотеже еколошког система подручја Власина;
- Заштита и уређење пољопривредног земљишта према савременим принципима одрживе пољопривреде и усклађеног обима и начина коришћења пољопривредног земљишта са природним условима и ограничењима локалне средине;
- Очување, заштита и унапређивање предеоних и амбијенталних вредности подручја укључујући флору, фауну, земљиште, вода, ваздух, шуме, пашњаци и ливаде, ловна и риболовна фауна, уз њихово наменско коришћење на принципима одрживог развоја.
- Уређење, организација и развој ловног земљишта ради достизања нивоа значајне ловне дестинације на подручју југоисточне Србије;
- Активирање и одржива експлоатација укупних хидрогеолошких ресурса подручја Власина ради оптимизације његове укупне привредне структуре;
- Заштита и уређење животне средине подручја Власина на нивоу високог стандарда који одговара његовим природним капацитетима и амбицијама заштите вода и развоја квалитетног туризма, што представља концепт одрживог развоја;
- Организована, мултидисциплинарна и дугорочна научна истраживања Предела, едукација свих категорија становништва и секторских струка, презентација и популаризација вредности Предела;
- Заштита природе, природних посебности и вредности, што ће подручје Власина учинити драгоценим и атрактивним природним пределом од националног значаја;

- Очување, заштита и унапређење културних и духовних вредности подручја Власина због увећања његове атрактивности и утврђивања регионалног и локалног идентитета;
- Заштита људи и објеката до оне мере до које ће становници и посетиоци моћи да се осете безбедним од могућих хазарда и катастрофа.

Планом се усмеравају приоритети на заштити и унапређивању природних и створених вредности, репрезентативних одлика, појава и темељних феномена предела са обезбеђењем услова за развој предела и шире зоне утицаја.

На основу општих циљева и критеријума који су усаглашени са прихваћеним обавезама и развојем законодавних докумената дефинисане су мере заштите, активности и задаци по појединим областима и појавама присутним у заштићеном природном добру.

Сви циљеви морају се остваривати уз стриктно поштовање Правилника о унутрашњем реду Предела изузетних одлика "Власина".

6. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА

Доношењем Плана управљања који треба да буде усаглашен са законским прописима и пратећим актима, као и са осталим плановима и програмима везаним за Заштићено подручје (шумске, ловне основе, просторни планови...), стварају се основни предуслови за остваривање планираних циљева заштите и развоја заштићеног подручја.

Наведени циљеви заштите очувања, унапређења и усклађеног развоја ПИО "Власина", представљају флексибилан оквир за доношење и постављање програмских задатака Плана управљања (2011-2020). У суштини њихова реализација зависиће од низа других фактора, који се односе на управљача, друге субјекте, а посебно локалну заједницу, остале кориснике простора и ресурса, научна и стручна сазнања, висину и изворе финансијских средстава. Имајући у виду искуства из претходног програма (2007-2011), као и постојање предуслова за остваривање постављених циљева заштите, очувања, унапређења, одрживог коришћења и развоја ПИО "Власина", може се констатовати да постоје реалне могућности и услови да се они остваре.

У 2004. је донет Просторни план подручја посебне намене Власина ("Сл.Гл.РС," бр.133/04), који представља основу даљег управљања природним добром и развоја целог региона У оквиру просторног плана посебно је дефинисана потреба очувања основних природних вредности, биодиверзитета, са посебним акцентом на аутохтона шумска станишта, влажне екосистеме и отворена станишта ливада и пашњака.

У ранијим деценијама, програми заштите и развоја природних вредности ПИО "Власина" од стране управљача и других надлежних организација нису постигли задовољавајуће резултате пре свега услед хроничног недостатка материјалних средстава и адекватних пројеката управљања природним процесима и антропогеним утицајима.

Просторним планом и пратећим документом посебна пажња је посвећена ревитализацији нарушених природних и културних вредности и њиховог стављања у функцију одрживог развоја.

Наглашавамо четири главна основа на којима се програмске активности могу остваривати:

1. Организовање, опремање, кадровско оспособљавање управљача

Имајући у виду и просторно и садржајно (презентација добра, ревитализација, екотуризам, сарадња са бројним корисницима и др.), потребе у спровођењу обавеза Управљача, основну претпоставку за остваривање Плана чини одговарајуће организовање, опремање и кадровско оспособљавање у складу са Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја ("Службени гласник РС", бр. 85/2009). Потребно је стварање услова за овакво организовање и опремање, нарочито у финансијском смислу. Очекује се од шире заједнице да подупре активности Управљача на овом пољу. Прво општина и локална заједница, а затим Република.

2. Обезбеђивање финансијских средстава из планираних извора за управљача

За остваривање програмираних мера неопходно је обезбеђивати финансијска средства из свих законом предвиђених извора, у потребним годишњим износима. Уколико се не постигну планиране обиме средстава јасно је да ће и делови Плана морати бити умањени, нарочито у сегментима који се односе на: посебне мере заштите, активности у развоју нових функција и пројектима истраживања и унапређивања заштите.

3. Доношење планске и друге документације

Битна претпоставка за остваривање савремене интегралне заштите на подручју ПИО "Власина" и непосредног окружења, јесте доношење одговарајуће просторне и урбанистичке документације.

Препоставка за остваривање програмираних мера је израда/усклађивање водопривредних, шумских, ловних и других основа и потребних пројеката и документације, њихово усаглашавање са режимима заштите. Имајући у виду да су за доношење појединих врста документације надлежни други субјекти Управљач ће се ангажовати на иницирању њихове израде, уз одговарајуће укључивање у процесу рада.

4. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима

Од великог значаја за успешно остваривање овог Плана је усаглашени, заједнички рад и сарадња свих корисника подручја као и свих субјеката (локална заједница, надлежне институције, заинтересоване стране), који су надлежни или заинтересовани за заштиту, очување природних вредности ПИО "Власина".

7. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И СТОВРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

У складу са Законом о заштити природе, Уредбом о заштити ПИО "Власина" и резултатима досадашњих истраживања утврђене су смернице за одређивање циљева заштите, коришћења и развоја Предела изузетних одлика. План управљања је основ свих функција заштићеног подручја, а природне вредности ће се користити у складу са успостављеним режимима заштите. Планом управљања су дефинисани циљеви и принципи заштите унапређења, коришћења и развоја заштићеног подручја, који ће се спроводити програмским и планским документима. Основни, дугорочни циљ у Плану управљања је дефинисање услова неопходних за одржавање биолошке равнотеже, односно разноврсности специјског биодиверзитета који је у целини темељна вредност Предела. Осим наведеног, циљ је и обезбеђивање планских основа за управљање, као и уређење подручја, што иницира израду следећих докумената и реализација посебних развојних програма.

У зависности од постојећег стања на терену, обима утицаја негативних појава и процеса на основне природне и друге вредности заштићеног природног добра и значаја појединих задатака и активности на заштити, уређењу и коришћењу тих вредности и природног добра у целини утврђени су следећи приоритети:

1. Кадровско и техничко јачање службе ПИО "Власина" и укупних капацитета управљача

С обзиром на то да се планира изградња Визитор центра на Власини кадровско јачање службе вршиће се у складу са Законом о заштити природе (Сл.гл.РС"бр.36/09 и 88/10) и Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја (Сл.гл.РС" бр.85/09).

Надлежност чувара је регулисана Актом о унутрашњем реду и чуварској служби.

2. Израда и доношење програмске и планске документације.

Од момента проглашења заштите ПИО "Власина", 2006.године, управљач је израдио: Привремени програм заштите за 2007.год., Средњорочни програм заштите са за период 2007 - 2011.год. и годишње програме заштите за 2007, 2008, 2009, 2010 и 2011.годину. С обзиром на обавезу израде новог Плана и усаглашавања планске документације са Законом о заштити природе (Сл.гл РС бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010) управљач је приступио изради Плана управљања за период 2012-2021 год.

3. Израда пројекта зграде за визитор центар у Пределу.

Извршити неопходне припреме и започети израду пројекта зграде за потребе изградње визитор центра.

Током 2010. год. управљач је уз финансијску помоћ министарства за заштиту животне средине, рударства и просторног планирања у заштитној зони Предела изградио надстрешнице од природног материјала (дрво), која има функцију окупљања посетилаца.

У Пределу се налазе клупе и столови, канте за смеће и инфо табле на којима се налазе основни подаци о заштићеном подручју.

4. Активности на заштити, унапређивању и коришћењу земљишта

На подручју Предела знатне површине обухватају пољопривредно земљиште, углавном уситњених поседа локалног становништва и једним мањим делом друштвеног сектора. Знатне површине односе се на ливаде и пашњаке са задовољавајућим условима развоја сточарства.

Из разлога неизвршених активности у предходном плану, овим новим планом утврђују се следећи циљеви и задаци у овој области:

- израда Програма заштите, коришћења и унапређења пољопривредног земљишта
- израда Програма сточарства којима је неопходно утврдити активности обављања пољопривредне и сточарске производње у оквиру постојећих сеоских домаћинстава и пласмана производња.

5. Активности на заштити и управљању водним ресурсом

То све подразумева сложене и комплексне активности, сталне контроле квалитета воде, откривање и сузбијање загађивања воде.

6. Активности на заштити, развоју и управљању риболовним подручјем и риболовном фауном.

Потребна је израда Програма управљања рибарским подручјем ПИО "Власина" за период од 2011.- 2020. год. и такође израда годишњих програма унапређења рибарства и његова реализација. Приоритет ће бити заштита аутохтоне врсте и њеног станишта, праћење популације *Salmo truta* и обнављање информативних ознака риболовног подручја.

7. Активности на заштити, развоју и управљању ловиштем и ловном фауном у складу са Законом о ловству и дивљачи (Службени Гласник РС 18/10).

Уређивање и одржавање ловишта према годишњим и десетогодишњим програмима газдовања ловиштима и наставак сталних активности на подручју Предела које се континуирано спроводе ради евидентирања фауне у складу са степеном досадашње истражености, евидентирања угрожених представника фауне и њихових станишта, одређивања степена њихове угрожености према критеријумима IUCN-а и картирања најзначајнијих представника фауне и њихових станишта.

8. Израда базе података (GIS) у функцији управљања, мониторинга и коришћења Предела.

Код управљача постоји база података која се односи на праћење стања природних вредности и човекових активности у Пределу. Такође константно се врши посматрање популација кључних врста и то: видре, пухова, росуље, маљаве брезе итд.

9. Реинтродукције неких ишчезлих врста на некадашња станишта.

Заштита флоре, фауне и станишта строго заштићених и заштићених дивљих врста један је од приоритетних задатака управљача, који ће се планирати годишњим оперативним програмима управљања. Посебан акценат биће на реализацији пројекта Реинтродукције неких ишчезлих врста на некадашња станишта, или враћање врста на станишта на којима је бројност њене популације драстично смањена у сарадњи са надлежним институцијама и Министарством животне средине, рударства и просторног планирања које издаје неопходне дозволе.

10. Рад на инвентаризацији флоре и фауне - идентификацији локација, станишта и популација ретких и угрожених врста, картирање станишта, праћење стања водног ресурса.

У циљу заштите вегетације и флоре и специфичних станишта спроводиће се посебне мере у циљу прикупљања података, ради касније, по потреби, разраде мера директне заштите. У том циљу радиће се на: даљем картирању вегетације и флоре и специфичних станишта, картирању биотопа ретких врста, просторној идентификацији локалитета са специфичном вегетацијом и флором, искључивање тих површина из одређених видова коришћења, заштити барских и тресавских екосистема и вегетације.

Квалитативна и квантитативна анализа врста које се сакупљају и/или лове биће посебан пројекат са циљем утврђивања њихове реалне бројности и количина које је могуће сакупљати/изловљавати.

Вршиће се у току планског периода у сарадњи са стручним и научним институцијама (Департман за биологију и екологију, Природно математичког факултета из Београда и Ниша, Завод за заштиту природе и др.). Ови радови биће издефинисани посебним пројектним активностима у планском периоду.

11. У области заштите од пожара, управљач ће сагласно Закону о заштити од пожара и Закону о ванредним ситуацијама, урадити неопходна планска документа, предузимати превентивне мере у области заштите шума од пожара и унапређивати сарадњу са МУП Србије.

Управљач ће сагласно Закону о шумама, урадити Планове заштите шума од пожара, којим су дефинисане превентивне мере заштите од пожара, материјално техничко опремање за брзо и ефикасно гашење шумских пожара, оперативни планови и карте за потребе организовања акција гашења шумских пожара.

12. Програм туристичке понуде - активности на развијању и унапређењу одрживог еко - туризма у Пределу по посебним пројектима, који се надовезује на рурални туризам околних насеља и израда мреже едукативних стаза по посебним пројектима.

Разрадиће се у току планског периода у сарадњи са стручним институцијама и туристичким организацијама.

13. Рад на унапређењу свих видова сарадње са другим корисницима подручја и локалним заједницама.

Спроводиће се континуирано у планском периоду.

14. Програми презентације и популаризације природних вредности подручја израда туристичко - рекреативних и едукативних садржаја и рада управљача успостављањем презентације на Интернету, израда брошура, плаката, разгледница и водича, информативних табли уз едукативне стазе и сл.

Уз свесрдну помоћ Министарства животне средине, рударства и просторног планирања, урадили смо интернет – презентације Предела изузетних одлика "Власина" (www.piovlasina.com) у складу са захтевима савремених Веб посетилаца и туриста. Циљ је био да на сајту на прегледан начин буду представљени сви елементи (флора, фауна, култура, подаци о Предузећу, новости, документа и извештаји и сл.) као и туристички производи (рурални туризам, специјална интересовања, догађаји/манифестације и сл.) који постоје на подручју Предела.

У више наврата Предео је медијски презентован са свим садржајима и потенцијалима, а урађена је и брошура о Пределу. У наредном планском периоду радиће се на свим видовима презентовања заштићеног добра.

15. Сарадња са локалним становништвом у будућем периоду на иницирању и развијању органске производње која би тржишту давала природну храну, без употребе хемикалија.

Органски произведене намирнице су здравије, имају богатији састав, безбедније су за потрошаче, а самим тим у будућности ће оваква храна имати места на тржишту. Ово ће у великој мери утицати на побољшање животног стандарда локалног становништва које се буде бавило производњом органске хране.

16. Предузимање активности на коришћењу знака заштићеног природног добра као брэнда за здраву животну средину, здравствено - безбедну храну из региона, сувенира и производа традиционалних заната са гравитирајућег подручја.

У току претходног планског периода управљач је осмислио и презентовао знак заштићеног добра. У наредном планском раздобљу радиће се на успостављању сарадње са локалним становништвом и развијању заједничких активности на осмишљавању брэнда заштићеног подручја.

17. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима – програмска сарадња са Заводом за заштиту природе и другим стручним установама, програмска сарадња са општином, програмска сарадња са научним институцијама, корисницима простора и туристичким организацијама.

Вршиће се континуирано у току доношења планске документације, спровођења пројектних активности и других активности.

18. Успостављање одговарајућих облика сарадње у оквиру регионалне, националне и међународне мреже заштићених подручја.

ПИО "Власина" је од 2010.год. један од оснивача и члан Асоцијације националних паркова и заштићених подручја Србије, а све у циљу јачање система управљања националним парковима, заштићеним пределима, споменицима, резерватима и парковима природе кроз заједничко стварање услова за успешније чување, одржавање и обнављање њихових вредности, приказивање вредности заштићених подручја и промоција резултата на локалном, националном и међународном нивоу, заједнички наступ у домаћим и међународним програмима и организацијама и учлањење у Федерацију природних и националних паркова Европе - EUROPARK Federation, подстицање, охрабривање и помагање активности на ширењу мреже заштићених и еколошки значајних подручја и др.

19. Уклапање у мрежу "НАТУРА 2000".

НАТУРА 2000 представља основ политике за заштиту природе и биолошке разноврсности Европске Уније. Тачније, то је мрежа подручја за очување природе широм ЕУ, установљена у складу са Директивом о птицама из 1979. године и Директивом о стаништима из 1992. године. Циљ мреже је да се осигура дуготрајни опстанак највреднијих и најугроженијих врста и станишта у Европи. Састоји се од посебних подручја очувања (енг. Special Areas of Conservation - SAC) која су земље чланице прогласиле у складу с Директивом о стаништима и подручја посебне заштите (енг. Special Protection Areas - SPA) која се проглашавају на основу Директиве о птицама. На територији Европске Уније ова подручја очувања су подељена према биогеографским регионима.

НАТУРА 2000 није систем строгих резервата у којима су људске активности забрањене. Наравно, НАТУРА 2000 укључује подручја са строгим режимом заштите, али добар део ове мреже остаје у приватном власништву где је од изузетне важности да се осигура управљање овим подручјима које је одрживо, како у еколошком тако и у економском смислу. Успосатљање ове мреже заштићених подручја представља и испуњавање обавезе Заједнице према УН Конвенцији о биодиверзитету.

8. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Подручје Власине и данас представља изузетан научни полигон, о чему сведоче бројна истраживања и научни радови. У будућности треба инсистирати на окупљању научника и стручњака разних профила за рад на овом подручју. Координирано планирање и праћење научно истраживачког рада резултирало би одговорима на многа питања од фундаменталног значаја, смерницама и практичним решењима за будуће управљање заштићеним природним добром.

Разноврсност и сложеност станишта са припадајућим биљним и животињским заједницама, одређује и смернице за даљи научно-истраживачки рад. Очување генетичке разноврсности унутар популације појединих врста, диверзитета врста израженог бројем врста на јединицу површине овог природног добра и постојеће наглашене екосистемске разноврсности, има суштински значај у одржавању укупне биолошке равнотеже простора. Стога се као приоритетна смерница научно-истраживачког рада намеће праћење свих природних вредности у циљу спровођења адекватне заштите и очувања укупног биодиверзитета.

Планирано праћење стања (биомониторинг), има за циљ употпуњавање постојећих сазнања о већ забележеним специфичностима, било да се ради о комплетној флори, вегетацији и фауни или о појединачним биљним и животињским врстама различитог степена угрожености. Очекује се да резултати будућих истраживања омогуће адекватније сагледавање просторног распореда фито и зооценоза, регистровање степена доминантности констатованих заједница, утврђивање узрока деградације и проградације, сагледавање синеколошких прилика не само у глобалу, већ и по појединим локалитетима за шта могу да послуже поједине врсте као тест-организми, итд. Након утврђивања дефинитивног инвентара биљних и животињских врста у комплексу "Власина" добиће се основа за израду биљногеографске анализе флоре овог природног добра, као и утврђивање фитогеографске припадности овог природног добра, а такође и основа за комплетирање сазнања о зоолошким компонентама присутних екосистема.

Имајући у виду статус природног добра и пројектоване циљеве, у оквиру планираних вишегодишњих фундаменталних истраживања као базе за спровођење наложених мера заштите и унапређивања резервата и санирања постојећих проблема, било би корисно донети:

- Програм комплексног праћења стања (биомониторинг) физичко-географских услова средине метеоролошких параметара, педолошких карактеристика и режима подземних вода, као и ретких врста флоре и фауне;
- Посебно организовати истраживање и редовно праћење физичко-хемијских и биолошких карактеристика воде језера;
- Пројекат утврђивања инвентара флоре;

- Пројекат картирања вегетације природног добра;
- Пројекат картирања флоре природног добра;
- Програм истраживања популација ретких и угрожених биљних врста;
- Праћење динамике популација природних реткости фауне са Црвене листе фауне Србије (са приоритетом на праћењу популација видре, малог корморана и пиора);
- Пројекат истраживања квалитативног и квантитативног састава фауне природног добра. У оквиру овог пројекта би требало да се планирају фаунистичка и еколошка истраживања фауне бескичмењака и кичмењака;
- Посебне појединачне пројекте заштите ретких врста птица, вука, пиора и других значајних врста;
- Програм систематских, комплексних истраживања териофауне на овом подручју - попис ове групе фауне и биоценолошка истраживања као подлога за предузимање одговарајућих мера заштите;
- План реинтродукције ретких биљних врста изчезлих са подручја;
- План реинтродукције ретких животињских врста изчезлих са подручја;

9. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ ПРОСТОРА

Основни принцип на коме мора да се заснива заштита, одрживо коришћење природних вредности, развој и уређење простора, јесте заштита оних природних и других вредности и ресурса због којих је ово подручје проглашено заштићеним природним добром и категорисано као предео изузетног значаја.

То значи пре свега:

А. У области заштите:

1. Просторно дефинисање посебних природних и других вредности, станишта ретких биљних и животињских врста, значајних, карактеристичних локалитета, вредних, очуваних биотичких заједница, односа врста у што природнијем стању, које обезбеђује еколошку стабилност, диверзитет и генетске ресурсе. Затим, утврђивање природних споменика (геоморфолошког, геолошког, хидролошког, ботаничког и др. карактера), заштићених околна непокретних културних добара, те простора са посебним амбијенталним, пејзажним и етнолошким вредностима (све у режиму I и II степена), односно, у посебним режимима заштите прописаних Законом о културним добрима.
2. Заштиту по највишим стандардима свих елемената животне средине (вода, ваздух, земљиште, вегетација флора, фауна, вегетација, споменичко наслеђе и др.), а посебно имајући у виду да је Власинско језеро извориште водоснабдевања и да је планирано да један од основних праваца развоја буде туризам.
3. Коришћење простора и природних ресурса које се не базира искључиво на економским критеријумима и стандардима профита, већ пре свега на поштовању еколошких, односно принципа одрживог развоја. Целом подручју под заштитом треба дати карактер ексклузивног простора по градацији базираној на квалитету простора, и зато предност треба да имају високо квалитетни јавни и туристичко-рекреативно-услужни и други садржаји, компатибилни по својој намени са основним природним и споменичким вредностима природног добра.
4. Заштита и унапређење стања највреднијих представника флоре, фауне и вегетације.
5. Реинтродукцију ишчезлих биљних и животињских врста и/или побољшање стања популација појединих угрожених врста, а према строго контролисаним и верификованим Програмима.
6. Интерпретација и презентација еколошких, историјских, културних и развојних вредности и карактеристика заштићеног природног добра.
7. Иницирање и подршка научних истраживања на подручју заштићеног природног добра.

8. Формирање базе података о природном добру, обрада информација и утврђивање начина њиховог коришћења од стране заинтересоване јавности.
9. Ширење свести о јединствености екосистема Власине (месно становништво, локална самоуправа, корисници заштићеног подручја и др.), правима, обавезама и потенцијалима.
10. Успостављање мониторинга у животној средини по свим битним параметрима.

Б. У области уређења:

1. Израду неопходне планске документације за поједине делове, локалитете и зоне и то на свим нивоима, а посебно урбанистичких планова са дефинисањем урбанистичко-техничких услова по највишим стандардима заштите природе и животне средине и организације и уређења простора.
2. Израду и иновирање друге неопходне документације (основе, програми, катастарска подлога, итд.), а посебно у вези усклађивања са актом о заштити природног добра.
3. Максимални ниво инфраструктурне опремљености, односно:
 - евакуација отпадних вода преко канализације и непропусних септичких јама,
 - обавезно пречишћавање отпадних вода пре испуштања у реципијент,
 - коришћење искључиво еколошких енергената (струја, ТНГ – течни нафтни гас), а за мање потрошаче прихватљиво је и дрво као енергент,
 - каблирање основне електро-мреже у оквиру туристичких центара;
 - обезбеђење потребног капацитета воде за пиће за све кориснике;
 - евакуација комуналног отпада из заштићеног подручја;
 - регулација и уређење водотока само за потребе заштите од вода;
 - забрана изградње капиталне инфраструктуре, осим за потребе обезбеђења квалитетнијих услуга у туристичким и другим сличним објектима и инфраструктурног опремања сеоских насеља.
4. Реконструкцију, санацију, конзервацију и тсл. објеката градитељског наслеђа, без обзира на појединачни значај, као и њихову одговарајућу презентацију.
5. Санацију и ревитализацију загађених и деградираних локалитета и зона - депонија, позајмишта, деградираних пашњака и ерозионих подручја (зоне интензивније ерозије).
6. Санација и уређење "урбанизованих" зона и локалитета, укључујући и сеоска насеља.

В. У области коришћења:

1. Постојећа намена површина у већем делу се задржава. Промене намена површина ће се реализовати на основу планске документације, уз услове Завода и уз сагласност министарства надлежних за послове урбанизма и заштите животне средине. Промене намене површина ће се одвијати у контексту развојних инвестиционих програма и развоја целог подручја, али само на принципима одрживог развоја.
2. Дефинисање делатности и коришћење природних ресурса по принципима, критеријумима и стандардима одрживог развоја. Све делатности треба да су засноване на расположивим и обновљивим ресурсима, да су међусобно комплементарне, еколошки оправдане и спојиве у јединствен концепт заштите и развоја природних и других вредности природног добра и ширег подручја.
3. Изградња
 - Приоритет се даје јавним и туристичким објектима. Викенд изградња се дестимулише.
 - Сви планови изградње морају бити базирани на квалитетно разрешеној инфраструктури, посебно оној којом се обезбеђују заштита водотока и земљишта, односно високи стандарди заштите природе и животне средине.
 - Ово се односи и на окончање започетих и важећим планским актима предвиђених објеката.
 - Реконструкција јавних објеката (где год је то могуће) са циљем повећања нивоа услуга.
 - Нова изградња (и реконструкција) уз поштовање локалних традиционалних архитектонских обележја.
 - Редовно инвестиционо одржавање објеката и инфраструктуре.
 - Нове захтеве за изградњом усмеравати у складу са смерницама и решењима из планских докумената и одредбама Уредбе о заштити предела изузетних одлика.
4. Рударство
 - нема експлоатације минералних сировина у заштићеном подручју (укључујући и позајмишта),
 - санација свих локација деградираних експлоатацијом тресета.
5. Сточарство
 - развој усмерити у правцу развоја и обнављања традиционално присутног сточарства уз могуће активирање постојећих и изградњу нових капацитета, али уз процену

компатибилности са основним функцијама природног добра и укупних капацитета заштићеног и околног простора,

- примена савремених организационих и других решења у развоју сточарства,
- заштита порекла локалних пољопривредних производа и њиховог квалитета.

6. Пољопривреда

- спроводити забрану разоравања ливада и пашњака, осим на блажим нагибима и искључиво за потребе пољопривредне производње,
- у плановима развоја пољопривреде дефинисати употребу хемијских средстава и вештачких ђубрива, односно планирати еколошки прихватљива средства, а на основу Списка готових пестицида (препарата) за које важе дозволе за стављање у промет и Списка готових пестицида (препарата) за које су престале да важе дозволе за стављање у промет ("Службени гласник РС", бр. 87/06).

7. Саобраћај

- формирање ободног прстена интерних саобраћајница,
- ограничити кретање тешког теретног и путничког саобраћаја дуж саобраћајнице око језера и у зонама санитарне заштите власинске акумулације (осим на делу јужно од језера),
- изградња прихватних канала и сепаратора за случај акцидента дуж пута Сурдулица – Босилеград на делу који се налази јужно од језера.

8. Шумарство

Глобални концепт заштите и развоја предела изузетних одлика у области шумарства подразумева организовање и спровођење редовне контроле и праћење у складу са Законом о шумама Сл. гл. бр. 30/2010, члан, 4., 6., 7., 9., 13., 14., 19., 20., 23., 39., 43., 46., 49., 50., 51., 57., 59., 61., 63., 64., 65.:

- начина газдовања шумама (у државном, приватном и осталим врстама власништва) који морају бити засновани на познавању биолошких особина појединих врста дрвећа које изграђују шуму као и познавању станишних услова који су предуслов за успевање појединих врста,
- стања шума, шумских станишта и шумских предела,
- развоја виталности шума и шумских површина валоризованих кроз II и III степен заштите који у основи има за циљ формирање биолошки стабилнијих шумских екосистема високе продуктивности,

- акције вештачког подизања шума које се користе као допуна и подмлађивање постојећих шумских екосистема,
- интензитета коришћења природних ресурса шумских екосистема на свим површинама II и III степена заштите,
- спровођења мера санације и неге угрожених врста, са одговарајућих станишта уз примену мера реинтродукције,
- радова на пошумљавању голети, еродираним и обешумљеним површинама са аутохтоним врстама,
- радова конверзије, односно превођење изданачких и деградираних шума у шуме високог узгојног облика,
- трајног побољшавања услова за јачање антиерозивних, хидролошких, туристичко-рекреативних, еколошких и других корисних функција шума.

9. Индустрија

- забрана изградње индустријских и привредних објеката у заштићеном подручју који имају негативан утицај на животну средину,
- у заштићеном природном добру дозвољена је изградња мањих и средњих производних капацитета, али само са чистом технологијом.

10. Занатство

- стимулусање традиционалног занатства, ако није у супротности са основним принципима заштите,
- унапређење активности које су у функцији презентације и коришћења природног добра.

11. Услугне делатности

- у заштићеном подручју се могу развијати само оне услужне делатности које су у функцији заштите, коришћења и презентације добра, а нису у супротности са принципима заштите и прописаним мерама заштите,
- туризам добија статус једног од носилаца развоја овог краја,
- туризам ће се развијати на принципима тзв. одрживог туризма.

12. Спорт и рекреација

- максимална афирмација ових активности на целом подручју под условом да нису у супротности са режимима заштите и да не изазивају деградацију простора и загађење животне средине.

13. Водопривреда и водоснабдевање

- формирање јединственог система управљања водним ресурсима,
- строга заштита квалитета подземних и надземних вода од свих облика загађења,
- рационално коришћење вода,
- временски ограничено коришћење хидроенергије, како не би долазило до наглог пада нивоа воде у језеру.

14. Ловство

- узгој ловне дивљачи и развој ловства базиран на аутохтоним врстама,
- узгој аутохтоне ловне дивљачи на локацијама предвиђеним ловним основама,
- у природном добру нема ограђених ловишта,
- повећање бројности проређених врста,
- постизање бројности популација гајених врста дивљачи који омогућава успешно ловно газдовање и њихову ефикасну заштиту,
- иницирање коришћења компоненти диверзитета фауне сисара кроз неловне активности (фото-сафари, снимање репортажа научно популарног карактера, едукативни програми са темама очувања и заштите и сл.).

15. Риболов

- унапређење рибарства на основу детаљних хидробиолошких истраживања,
- у заштићеном природном добру дозвољен је само рекреативни риболов у строго контролисаним зонама (поједине деонице обале језера и појединих водотока),
- унапређење рибљег фонда у језеру и водотоцима искључиво са аутохтоним врстама уз контролисано присуство врста типичних за воде у окружењу,
- слободан излов аутохтоних врста,
- привредни узгој у природном добру је забрањен.

16. Сакупљање шумских плодова и лековитог биља

- дозвољено је строго контролисано сакупљање у II и III степену заштите,
- плантаже и фарме за узгој нису забрањене, али се могу узгајати само оне врсте које су на Власини аутохтоне,
- јачање организационих и прерађивачких капацитета.

10. ПРОСТОРНА ИНДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА

Просторним планом Републике Србије подручје Власина одређено је за подручје заштите посебних природних вредности које је битно за утврђивање режима коришћења и намену на националном нивоу, при чему је утврђена обавеза дефинисања статуса, просторног обухвата и режима заштите подручја у планском периоду.

Предео изузетних одлика "Власина" чине функционално повезане природне и предеоне целине које су условно, у циљу ефикаснијег планирања и могућности спровођења заштитних мера, разграничене на више мањих целина и локалитета.

Предео изузетних одлика "Власина" налази се на територији општине Сурдулица и обухвата делове катастарских општина Власина Рид, Власина Округлица, Власина Стојковићева, Божица, Клисурса, Драјинци и Грознатовци, површине 12.228,10 хектара и на територији општине Црна Трава и обухвата део катастарске општине Црна Трава, површине 512,80 хектара.

Укупна површина заштићеног подручја Предела изузетних одлика "Власина" је 12.740,90 хектара, од чега је 45% у државној и друштвеној својини, а 55% у приватној и другим облицима својине.

На подручју Предела изузетних одлика "Власина" примењује **тростепени режим очувања и коришћења природе**, према одредбама Закона о заштити животне средине.

Имајући у виду посебне природне и створене вредности подручја Власина, као и специфичне потребе за њиховом заштитом, прописане су мере заштите природе и животне средине за цело природно добро, а посебно и за површине и локалитете у режиму I и II степена заштите.

III СТЕПЕН ЗАШТИТЕ

На делу природног добра где се успоставља трећи степен заштите, површине 8.376,81 ха или 65,82% површине заштићеног подручја, утврђује се селективно и ограничено коришћење природних богатстава уз контролисане интервенције и активности у простору уколико су у складу са функцијама заштићеног природног добра. Дозвољене су радње које су везане за наслеђене традиционалне облике обављања привредних делатности и становања, укључујући и контролисан и еколошки усмерен туристички развој.

У делу природног добра у коме важи режим III степена заштите **забрањује се**:

- Изградња индустријских објеката, складишта индустријске и друге робе, великих објеката за узгој стоке и живине и других објеката који неповољно утичу на ваздух, воде, земљиште и шуме или изгледом, прекомерном буком или на други начин могу нарушити природне и остале вредности заштићеног подручја, а посебно лепоту предела, тресетишта, ретке и значајне врсте биљака и животиња и њихова станишта;

- Изградња и реконструкција стамбених, економских и помоћних објеката пољопривредних домаћинстава, викендица и привремених објеката изван грађевинских реона и грађевинског земљишта утврђених и проглашених у складу са законом, а до доношења одговарајућих урбанистичких планова изградња објеката пољопривредних домаћинстава може се вршити само у оквиру постојећих грађевинских парцела;
- Експлоатација минералних сировина и изградња рударских објеката, осим експлоатације минералних сировина на основу резултата већ започетих геолошких истраживања која су одобрена у складу са законом, планског отварања привремених позајмишта грађевинског и украсног камена, дробине и глине за локалне потребе;
- Експлоатација и коришћење тресета;
- Уништавање, брање, сакупљање и друге радње којима се уништавају или угрожавају биљке заштићене као природне реткости;
- Оштећивање гнезда и уништавање јаја и младунаца, узнемиравање и уништавање птица, као и присвајање и уништавање других дивљих врста животиња заштићених као природне реткости;
- Крчење и чиста сеча шуме, осим ради промене врсте дрвећа и узгојних облика шуме на малим површинама, изградње шумских комуникација и објеката и за планом утврђене намене изградње и уређења простора у складу са законом;
- Сеча репрезентативних стабала дрвећа и примерака заштићених, ретких и у другом погледу значајних врста дрвећа и жбуња;
- Садња, засејавање и насељавање дивљих врста биљака и животиња страних за природни, изворни биљни и животињски свет југоисточне Србије, осим планског и ограниченог уношења ловне дивљачи, шумљевања и садње биљака на малим површинама и у строго контролисаним условима ради хоритикултурног уређења, заштите од водне ерозије и рекултивације деградираних површина;
- Преоравање пашњака и природних ливада, као и орање обрадивог земљишта и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процес водне ерозије и неповољне промене изгледа предела;
- Одлагање комуналног, индустријског и грађевинског отпада, амбалаже, расходованих моторних возила, других машина и апарата, осим комуналног и пољопривредног отпада пореклом са заштићеног подручја, који може да се одлаже на прописан начин на местима која су за то одређена и обележена;

- Руковање хемијским материјама и нафтним дериватима у количинама и на начин који могу проузроковати загађивање земљишта и вода и изазвати тровање и друге неповољне последице по биљни и животињски свет;
- Нерегулисано испуштање отпадних вода домаћинства, привредних и других објеката;
- Нерегулисано складиштење стајског ђубрета;
- Разградња и други видови оштећивања и уништавања објеката који по својим архитектонско-грађевинским одликама, времену настанка и намени представљају репрезентативне примере народног градитељства или заштићена културна добра;
- Запуштање и закоровљавање обрадивог пољопривредног земљишта, путева, водотока и површина за рекреацију, народне светковине и друге скупове, као и земљишта у путном и водном појасу и у окружењу културних добара, историјских споменика и јавних чесми.

Поред наведених режима и мера заштите на целом заштићеном подручју, важе и мере које се односе на заштиту изворишта водоснабдевања, споменичког наслеђа и заштићеног природног добра – споменика природе "Златна буква".

У погледу заштите квалитета воде примењују се оне мере које су дефинисане Водопривредном основом Србије и Законом о водама.

С обзиром на недовољну проученост непокретних културних добара сви евидентирани локалитети, целине и објекти са споменичким својствима имаће статус добра под претходном заштитом.

II СТЕПЕН ЗАШТИТЕ

У просторима под режимом II степена заштите прописује се ограничено и строго контролисано коришћење природних ресурса, а дозвољавају се само активности које омогућавају унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове примарне вредности.

Овим степеном заштите на подручју Власине се обухватају више - мање изоловане енклаве особитих вредности природног комплекса и атрактивних амбијенталних обележја, које иако у одређеном степену имају карактеристике које их приближавају првом степену заштите, услед већег антропогеног дејства захтевају примену активних мера заштите, као и станишта природних реткости на земљишту у приватном власништву. Услед тога, као и због нужности интервенција у циљу очувања природних вредности, поједини делови овог добра штите се у зони другог II заштите.

Овим режимом обухваћено је 4.354,43 ha или 34,10% површине заштићеног подручја.

Зоне и локалитети са установљеним режимом II степена заштите су:

- Вртоп – Јелачки рид

- Мали Чемерник
- Велики Чемерник
- Стевановски поток
- Блато – Делнице – Братанов Дел
- Полуострво Дуги Дел
- Власинско језеро
- Клисура Вучје реке
- Златна буква

На површинама на којима је утврђен режим заштите II степена, осим забрана прописаних за режим III степена **забрањује се:**

- Изградња објеката, осим изградње јединственог система за евакуацију отпадних комуналних вода, радова на одржавању, реконструкцији, адаптацији и санацији постојећих зграда, путева, објеката телефонске, водоводске, канализационе и електро-мреже, непокретних културних добара, спомен-обележја, јавних чесми и других објеката на постојећим грађевинским парцелама и планске изградње објеката и уређења простора за намене туризма и рекреације на малим површинама;
- Експлоатација минералних сировина и изградња рударских објеката, осим експлоатације минералних сировина на основу резултата већ започетих геолошких истраживања која су одобрена у складу са законом;
- Радови и активности којима се мењају величина и изглед пловећих тресетних острва и угрожава или оштећује њихов биљни и животињски свет;
- Каптирање извора ради одвођења воде за водоснабдевање;
- Риболов, осим спортског риболова и излова ради научног истраживања, праћења стања водених екосистема и рибљег насеља и регулисања бројности пренамножених и мање вредних врста риба, а у складу с програмом унапређења рибарства;
- Непланско порибљавање и уношење врста риба које су стране изворном рибљем фонду, осим ограниченог и строго контролисаног насељавања алохтоних врста ради унапређења рибљих насеља у језеру;
- Употреба чамаца и других пловила на језеру без одговарајућег одобрења;

- Лов, осим активности на заштити и гајењу дивљачи, одстрела болесне и рањене дивљачи, за научно-истраживачке сврхе и у случају непосредне опасности по живот и здравље људи;
- Чиста сеча ради промене врсте дрвећа или узгојних облика шуме, као и пошумљавање пашњака, природних ливада и тресетишта, осим на малим површинама ради заштите од ексцесивне и јаке водне ерозије;
- Сеча и друге радње којима се може уништити или оштетити стабло познато под именом "златна буква";
- Кретање и паркирање моторних возила изван путева, осим у време шумарских радова, обављања пољопривредне делатности и у друге посебно утврђене службене сврхе;
- Ложење ватре на отвореном, камповање, брање и сакупљање гљива, шумских плодова, биљака и животиња од стране лица која нису власници или законити корисници земљишта, осим у оквиру еко туристичке посете и у пратњи овлашћеног лица.

I СТЕПЕН ЗАШТИТЕ

Режимом I степена заштите обухваћена је површина од 9,66 ha, што представља 0,076% површине природног добра (12.740,90 ha).

Овим режимом заштите се на подручју природног добра Власина обухватају локалитети значајни са вегетацијског, фитоценолошког, фаунистичког, биогеографског и амбијенталног становишта.

Велики број регистровних врста је заштићен Уредбом о заштити природних реткости, а део се налази и на предложеним листама за упис у Црвене књиге флоре и фауне Србије, док су неке обухваћене Црвеном књигом флоре Србије 1 (ишчезли и угрожени таксони). Самим тим адекватна заштита конкретних врста и њихових станишта, као и спровођење најстрожијих мера у начину газдовања представља основу покушаја елиминације или што већег ублажавања негативних ефеката антропогених утицаја.

Режимом I степена заштите утврђује се забрана коришћења природних богатстава и искључење свих активности и облика коришћења простора, осим праћења стања, научних истраживања и контролисане едукације.

Локалитети са установљеним режимом I степен заштите су:

- Острво Дуги Дел и
- Острво Страторија.

Границе локалитета у режиму заштите I и II степена

Границе локалитета у режиму заштите I степена:

1. **Острво Страторија**, чија граница иде обалском линијом при минималној коти Власинског језера;

Ово острво се налази на око 1 км јужније од острва Дуги дел.

Острво површине 1,82 ha, представља станиште ретких и значајних биљних и животињских врста. Одликује се присуством значајних мочварних фитоценоза и вегетације тресава: *Caricetum limosae*, *Drosero Caricetum stellulatae* и др. Последњих година сиве чапље (*Ardea cinerea*) са гнездилишта у Стојковића махали преселиле су се на Страторију.

2. **Острво Дуги дел**, чија граница иде обалском линијом при минималној коти Власинског језера.

Локалитет (резерват) Дуги дел се налази у средишњем делу језера, ближе источној обали.

Острво је површине 7,84 ha и представља станиште ретких и значајних биљних и животињских врста. Одликује се присуством значајних мочварних фитоценоза и вегетације тресава: *Caricetum limosae*, *Drosero Caricetum stellulatae* и др.

ЛОКАЛИТЕТИ (РЕЗЕРВАТИ) У РЕЖИМУ I СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Локалитет	Површина (ha)	удео (%)
Острво Дуги дел	7,84	0,062
Острво Страторија	1,82	0,014
УКУПНО	9,66	0,076

ЛОКАЛИТЕТИ И ПРОСТОРИ У РЕЖИМУ II СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Ред. бр.	Локалитет	Површина (ha)	удео (%)
•	Вртоп – Јелачки Рид	1.787,81	17,05
•	Мали Чемерник	91,39	1,38
•	Велики Чемерник	364,60	1,25
•	Стевановски поток	55,55	0,27

•	Блато – Делнице – Братанов Дел	467,87	30,68
•	Полуострво Дуги дел	259,71	0,30
•	Власинско језеро	1.214,98	10,29
•	Клисура Вучје реке	102,35	0,84
•	Златна буква	0,50	
	УКУПНО	4.354,43	34,46

БИЛАНС ПОВРШИНА ПО РЕЖИМИМА ЗАШТИТЕ

Режим заштите	Сурдулица ha	Црна Трава (ha)	Укупно ha	%
I - III	12.228,10	512,80	12.740,90	100

11. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

У циљу подизања нивоа општег знања и полазећи од значаја који има предео изузетних одлика "Власина" и планираних мера и активности у поступку спровођења заштите, коришћења и одрживог развоја заштићеног подручја управљач овим Планом управљања у десетогодишњем периоду, планира читав низ активности на промоцији природних и предеоних вредности заштићеног подручја. Све програмске активности су конципиране тако да врше позитиван утицај о значају заштићеног подручја, да дају конкретне информације, да се популаришу природне и културне вредности подручја и утиче на интересовање посетилаца.

Промоција вредности заштићеног подручја "Власине" ће се остваривати кроз следеће активности:

- израду модерне WEB презентације предела изузетних одлика "Власина" за циљну групу која користи интернет;
- издавање посебних публикација која ће бити доступна локалној самоуправи, посетиоцима и осталим заинтересованим институцијама и појединцима;
- израду прикладних тематских флајера, лифлета, плаката, проспеката, разгледница, који ће бити доступни великом броју посетилаца заштићеног подручја;
- организовање и учешће у еколошким камповима и летњим школама;
- одржавање студијских вежби;
- организовање и учешће у различитим акцијама (нпр. Обележавања Светског дана вода, Дана планете земље, Светског дана заштите животне средине Светског дана заштите биодиверзитета итд.);
- учешће у традиционалним локалним манифестацијама
- обезбеђење учешћа јавности у доношењу планских докумената везаних за заштиту и одрживи развој "Власина" ;
- обезбеђење доступности аката које доноси управљач;
- информисање путем јавних гласила, повремено ће се давати актуелна саопштења уз могућност организовања специјалне тематске конференције за новинаре;
- промоција вредности заштићеног подручја кроз учешће у пројектима стручним институцијама, невладиним организацијама, разне волонтерске акције и др.

Програмске активности у овој области конципиране су тако да се врши позитиван утицај на стварање представе о заштићеном добру као и давање конкретне информације, да се популаришу вредности подручја и утиче на интересовање научно- васпитних институција.

12. ПРОГРАМСКА, ПЛАНСКА, И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ

Заштита, управљање и унапређење предела изузетних одлика "Власина" спроводи се на основу Уредбе о заштити предела изузетних одлика "Власина" и Плана управљања. Ова два документа у потпуности одређују начине спровођења заштите, коришћења и управљања Пределом. Извођење активности на коришћењу и управљању свим природним ресурсима у Пределу планирано је планским документима који су усклађени са Уредбом о заштити Предела ("Службени гласник РС", бр. 30/06) и Условима заштите природе прописаним од стране Завода за заштиту природе Србије.

Предео је дужан да уради следећу документацију :

- План управљања Предела изузетних одлика "Власина" за период од десет године
- Годишњи Програм управљања Предела изузетних одлика "Власина" који се ради сваке године и садржи задатке и послове који се реализују у текућој години, динамику њихове реализације и висину потребних средстава (годишњи Програм усваја Управни одбор предузећа и исти се доставља Министарству животне средине, рударства и просторног планирања на сагласност.
- Извештај о реализацији годишњег Програма управљања Предела изузетних одлика "Власина", доноси се до 15. децембра текуће године.
- Програм управљања рибарским подручјем ПИО "Власина" за период од десет година
- Годишњи Програм управљања рибарским подручјем ПИО "Власина" који се ради сваке године и садржи задатке и послове који се реализују у текућој години, динамику њихове реализације и висину потребних средстава (годишњи Програм усваја Управни одбор предузећа и исти се доставља Министарству животне средине, рударства и просторног планирања на сагласност).
- Нови Правилник о унутрашњем реду у Пределу изузетних одлика "Власина", који је усаглашен са новим законом о Заштити природе ("Сл.гл. 36/09, 88/10 и 91/10) усваја га Управни одбор ЈП "Дирекције за грађевинско земљиште и путеве општине Сурдулица", а сагласност даје Министарство животне средине, рударства и просторног планирања.

13. ОБЛИЦИ САРАДЊЕ И ПАРТНЕРСТВА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ

Веома битан значај и интерес за заштићено природно добро представља усаглашени и заједнички рад као сарадња свих субјеката који су надлежни или заинтересовани за заштиту коришћења и развој природних вредности подручја, односно спровођење појединих обавеза, прописа доношења планова и развоја подручја.

У циљу размене искустава и прикупљања нових сазнања управљач заштићеног природног добра ПИО "Власина" има сарадњу са свим националним парковима и осталим управљачима заштићених природних добара у Србији, преко Асоцијације националних паркова и заштићених подручја Србије, чији је и један од оснивача и члан.

У оквиру планиране сарадње сем размене искустава и стечених знања, Планом управљања се предвиђа посета и обилазак заштићеног природног добра којим управља други управљач, најмање једном годишње. У циљу унапређења заштићеног подручја планира се сарадња са свим заинтересованим и надлежним субјектима и надлежним институцијама и Министарствима, Заводом за заштиту природе Србије, Невладиним организацијама, Младим истраживачима Србије, научним институцијама, удружењима рекреативних риболоваца, планинарима, еколозима, локалним комуналним предузећем, месним заједницама, локалним становништвом и др.

Посебно је важно одржавање сталне сарадње са локалним становништвом и то, пре свега, у смислу едукације и информисања истих о вредностима, значају и могућностима које пружају заштићена добра. Локалном становништву потребно је дати и знања о изворним вредностима и значају заштићених добара, а све у циљу заштите истих.

Укључивање локалног становништва у заштиту природе је важан дугорочни циљ и инструмент реализације циљева и приоритетних активности у заштити ПИО "Власина".

Од велике је важности да локално становништво препозна свој интерес у чувању природних вредности и очувању "лепих предела" као део могућности свог развоја у окружењу заштићеног подручја (еко туризам, брендирање производа традиционалне и органске производње...)

Имајући у виду велику површину заштитне зоне и бројне кориснике на овом подручју, Управљач ће тежиште рада морати стално базирати на контакту и сарадњи и то током планирања активности појединих корисника, ради правовременог усклађивања са прописаним режимима, а затим и током реализације активности.

14. АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА СА ДИНАМИКОМ И СУБЈЕКТИМА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА И НАЧИН ОЦЕНЕ УСПЕШНОСТИ ЊЕГОВЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ

14.1. Задачи и активности на заштити природних вредности

Активности и мере:	1) Наставак активности на рекогносцирању и вредновању природног добра, по свим елементима природног комплекса, а у циљу заштите свих посебних природних вредности.
Потребна средства:	4.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач и Завод за заштиту природе Србије
Активности и мере:	2) Обнављање спољних граница предела изузетних одлика. На терену у складу са Правилником о обележавању, управљач ће видно обновити границе Предела.
Потребна средства:	700.000
Временски оквир:	2012-2015
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	3) Обнављање обележавања граница режима I и II степена заштите.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2014
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	4) Наставак радова на уређењу, санацији и презентацији претходно дефинисаних локалитета и формирање интегралне мреже пешачких, едукативних стаза као окоснице за презентацију дела предела изузетних одлика у режиму II степена заштите.
Потребна средства:	4.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач и Завод за заштиту природе Србије који издаје Решење о условима заштите природе
Активности и мере:	5) Постављање информативних ознака
Потребна средства:	1.500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	6) Оперативно спровођење мера заштите природног добра прописаних актом о заштити и релевантном законском регулативом. Ово се такође односи и на мере и политику заштите који су утврђени у оквиру међународних уговора и конвенција које је прихватила и ратификовала наша земља.

Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	<p>7) Заштита ретких и угрожених биљних и животињских врста. Кроз засебне пројекте у наредном периоду ће се дефинисати конкретне активности на праћењу стања, унапређењу појединачних популација и њихових станишта. Појединачним пројектима дефинисаће се конкретни послов и задаци у десетогодишњем периоду, узимајући у обзир планирана дугорочна истраживања и праћења стања у овој области. За наредни период су планиране следеће теме (пројекти): Детерминација станишта и праћење стања трајно заштићених врста флоре и фауне. Мониторинг тресава као фрагилних екосистема. Мониторинг популације локалних ендемита. Мониторинг осетљивих и за заштиту приоритетних типова станишта, у складу са постојећим Правилником о стаништима. Акциони план заштите златнолисне букве (<i>Fagus moesiaca</i>). Побољшање стања популације маљаве брезе и росуље. Утврђивање еколошког статуса површинских копнених вода, тј. процену квалитета воде у складу са препорукама Оквирне директиве ЕУ о водама, као превенција деградације водених екосистема, промовисање употребе воде као ресурса и редукције загађења површинских вода. Процена статуса (природних вредности) хидролошких објеката према SERCON (System for evaluating rivers for conservation) - диверзитет, очуваност, реткост и репрезентативност.</p>
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач у сарадњи са Заводом, стручним и научним установама.
Активности и мере:	<p>8) Реинтродукција врста ишчезлих са заштићеног подручја Ова активност ће се одвијати у складу са посебним програмима и пројектима које ће верификовати надлежне државне установе.</p>
Потребна средства:	1.500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач у сарадњи са Заводом, стручним и научним установама.
Активности и мере:	<p>9) Успостављање мониторинга орнитофауне. У циљу очувања и унапређења постојећег богатства гнездеће и миграторне орнитофауне водених, ливадских, шумских и других станишта, организоваће се мониторинг, а добијени подаци усклађивати са активностима, заштити, коришћењу и развоју подручја. Ово се посебно односи на станишта колонија корморана, сивих чапљи и брегунице.</p>
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач

Активности и мере:	10) Картирање станишта најугроженијих и највреднијих врста орнитофауне.
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2015
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	11) Успостављање мониторинга врста трајно заштићених Законом о ловству и Наредбом о ловостају дивљачи,
Потребна средства:	100.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	12) Рад на инвентаризацији флоре и фауне - идентификацији локација, станишта и популација ретких и угрожених врста, картирање станишта, праћење стања водног ресурса. Ови радови биће издефинисани посебним пројектним активностима у планском периоду.
Потребна средства:	100.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	13) Евидентирање и картирање станишта врста сисара дефинисаних као заштићене и строго заштићене врсте (видра, текуница, слепо куче, слепи мишеви).
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2018
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	14) Припрема Програма заштите локалитета у режиму I степена од абразије таласа. Почетак активности на изради неопходне документације која ће резултирати конкретним активностима на примени мера заштите два острва од ерозије таласа. У том смислу обавиће се неопходни припремни радови (геодетско снимање, геомеханичка истраживања, итд.).
Потребна средства:	300.000
Временски оквир:	2012-2014
Носиоци активности:	Управљач у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије и овлашћеном организацијом.
Активности и мере:	15) Формирање мултидисциплинарне базе података. Наставак активности на обогаћивању постојеће базе података о заштићеном природном добру, његовим посебним природним и другим вредностима (фотодокументација, картографска документација, библиотека, хемеротека итд.).
Потребна средства:	500.000

Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	16) Рад, обука и опремање чуварске службе
Потребна средства:	40.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач

14.2. Задачи и активности на заштити споменичког наслеђа

Активности и мере:	1) Праћење стања објеката идентификованих као споменичко наслеђе (без обзира на правни статус), а посебно етно објеката, као и праћење промена у околини споменика.
Потребна средства:	300.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач у сарадњи са надлежним Заводом за заштиту споменика културе из Ниша и Заводом за заштиту природе Србије.
Активности и мере:	2) Формирање стручне документације у циљу доношења правних аката о проглашењу непокретних културних добара и њихове заштићене околине.
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2018
Носиоци активности:	Управљач у сарадњи са надлежним Заводом за заштиту споменика културе из Ниша и Заводом за заштиту природе Србије.
Активности и мере:	3) Активности на формирању етно-парка. Кроз обраду урбанистичке планске документације ће се утврдити који објекти имају споменичка својства и вредности, да ли се могу откупити и пренети на изабрану локацију. Локација етно-парка ће бити одређена пројектом, односно планском документацијом.
Потребна средства:	3.000.000
Временски оквир:	2012-2018
Носиоци активности:	Управљач у сарадњи са надлежним Заводом за заштиту споменика културе из Ниша и Заводом за заштиту природе Србије.

14.3. Задачи и активности на заштити и коришћењу природних ресурса

Активности и мере:	1) Активности и задаци у области шумарства. Газдовање ће се базирати на спровођењу прописаних санитарно-узгојних мера и радова, а у циљу обезбеђења рационалног управљања, очувања генетског фонда, заштите биодиверзитета, побољшања структуре и остваривања приоритетних функција шума. Да би се остварили дугорочни циљеви неопходно је обезбедити у договору са корисницима државних и приватних шума (ЈП "Србијашуме") и другим корисницима шума примену основних принципа одрживог газдовања управљања и коришћења шума и шумског земљишта према Закону о шумама (Сл. гл. бр. 30/2010), члан 4., 6., 7., 9., 13., 14., 19., 20., 23., 39., 43., 46., 49.,
--------------------	--

50., 51., 57., 59., 61., 63., 64., 65. на начин и у таквом обиму да се очува биодиверзитет, а продуктивност, обнављање, виталност и потенцијал шума остане на нивоу којим би се задовољиле одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе и данашње и будућих генерација, како на локалном нивоу тако и на националном, а да се при томе не угрозе и оштете неки други екосистеми. У том смислу корисници шума морају начинима одрживог управљања шумама обезбедити, а управљач контролисати кроз надзор следећих активности:

очување репрезентативних екосистема свих типова шума, заштиту и обнављање генетског фонда свих, а нарочито крајње угрожених таксона, заштићених реликтних и ендемореликтних, санацију оштећених, измењених и угрожених екосистема, обнављање уништених екосистема,

процесе ширења и обнављања шума маљаве брезе као пионирске вегетације и једне од фаза у развоју потенцијалне вегетације подручја Власине. Посебна пажња се мора посветити проширењу племенитих лишћара у чистим буковим шумама и мешовитим вештачки подигнутим састојинама. Искористити свако забележено подмлађивање племенитих лишћара, подмладак ослободити и тиме формирати генетски архив,

формирати природни генетски архив домаћих сорти воћкарица и племенитих лишћара, укључујући и маљаву брезу као редак и угрожен таксон, у културама четинара (црног бора и смрче) по појави квалитетног инвентара примарних врста околне аутохтоне вегетације, постепено уклањати страну врсту с тим да се сви квалитетни и витални примерци искључе од сече, очување шума које се одликују високим специјским диверзитетом или високим степеном ендемизма. То су шуме маљаве брезе и шуме субалпијске букове шуме,

повећање већих шумских површина комплексног облика (нпр. одређене шумске заједнице које изграђују реликтне и ендемичне врсте дендрофлоре као што су субалпијске букове шуме и шуме маљаве брезе или старе добро очуване популације шире распрострањених врста - планински јавор, јова, црни граб, итд.) које су у различитим сукцесивним фазама, а које по свом изгледу, структури и саставу представљају репрезенте предеоног диверзитета. Ове шуме треба оставити као репрезенте и семенске резервоаре који обезбеђују регенерацију популација шумског дрвећа, осим очувања старих и репрезентативних састојина климатоналне шумске вегетације - планинске букове шуме (*Fagetum montanum*), од посебне важности за очување биодиверзитета је композиција шумског предела, односно просторни распоред и архитектура шумских и шумских површина, њихов еколошки и функционални однос,

успоставити и одржавати појас шумских зона дуж и око река и корита, потока и језера од аутохтоних врста. Како је већина ових шума потиснута мелиорацијама и променом водног режима станишта њихово нестајање и смањење бројности директно је условљено смањењем тзв. галеријских шума, односно шумске зоне која представља важне противерозионе засаде као и миграционе коридоре, пре свега за дивљач и орнитофауну,

контролу откупа шумских плодова, лековитог биља, печурака и др., аутохтоне лишћарске врсте констатоване на подручју Власине задржати као повољне за раст и развој и очувају као главни носиоци продукције дрвне масе, аутохтоне врсте природно подмладити и даље подржавати при обнови састојина у конкретним условима,

на деградираним површинама, где су услови станишта скромнији, дозвољено је пошумљавање четинарима,

очување свих племенитих лишћара (јавор, јасен и сл.) и дивљих воћкарица (дивља трешња, дивља крушка и др.). Наиме, за наведене врсте дрвећа евидентирати бројност, фаворизовати њихово обнављање у циљу повећања укупног учешћа у најраспрострањенијем климатоналном типу шума на

	<p>подручју Власине, заштита шума од бесправног коришћења, забрана испаше у свим шумским екосистемима нарочито у састојинама где је у току природно обнављање, заштита од ерозије условљене променом нивоа воде у језеру кроз биолошке мере заштите и обнављање аутохтоне вегетације на деловима обала, санирање свих врста оштећења насталих током изградње, односно враћање терена у првобитан положај, знатније присуство шумарске инспекције на овом простору, обзиром да се задњих година примећује већи напад на приватне шуме, где се чистим сечама спроводи чак и пустошење шума. накнадне сече за изградњу планираних путева, влака, као и објеката неопходних за делатности заштите и унапређивања стања.</p>
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	ШГ Врање – ШУ Сурдулица и ШГ Лесковац – ШУ Црна Трава.
Активности и мере:	<p>2) Планирање и спровођење мера против пожарне заштите. Заштита ПИО „Власина“ од пожара је базирана на спровођењу мера превенције од ширења пожара приликом спаљивања заостале вегетације на ливадамаи ораницама које се налазе у оквиру предела. Будући да су поменуте активности сезонског карактера, чуварска служба Управљача у том периоду спроводи појачани надзор, контролу и праћење активности. Поред деловања у ванредним ситуацијама, Управљач континуирано обавља активности у циљу спровођења мера противпожарне заштите: у наредном периоду извршиће се набавка опреме за гашење пожара (метлица и напртњача) организовано је осматрање и обавештавање о појави пожара током пожарних сезона на изузетно угроженим подручјима, као што су старе ливаде које се налазе у другом и трећем степену заштите, обавља се свакодневни мониторинг током јавних скупова се дистрибуира пропагандни материјал о опасности и угроженисти станишта од пожара у спровођењу мера заштите, Управљач има изузетно добру сарадњу са Министарством животне средине, рударства и просторног планирања; Ватрогасном службом Министарства унутрашњих послова.</p>
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	<p>3) Иницирање измена важећих шумских основа и надзор над усаглашавањем основа са одредбама Уредбе о заштити предела изузетних одлика.</p>
Потребна средства:	300.000
Временски оквир:	2012-2018
Носиоци активности:	Управљач и Завод за заштиту природе Србије.
Активности и мере:	<p>4) Пројекат реконструкције постојећих шумских путева у складу са успостављеним режимима заштите.</p>

	Шумске саобраћајнице служе за извођење биолошких радова, заштиту шуме од абиотичких и биотичких фактора, заштиту од пожара и искоришћавање шума и осталих шумских ресурса. Посебно је важно истаћи чињеницу да се путеви Предела користе и за задовољавање потреба становништва у руралним подручјима и привреде на подручју Предела.
Потребна средства:	200.000
Временски оквир:	2012-2016
Носиоци активности:	ШГ Врање – ШУ Сурдулица и ШГ Лесковац – ШУ Црна Трава.
Активности и мере:	5) Надзор над узгојем заштитних шума којима газдује надлежна водопривредна организација.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач и Завод за заштиту природе Србије.
Активности и мере:	6) Инвентаризација биодиверзитета шумских екосистема. На основу стационарних и мултидисциплинарних истраживања у репрезентативним типовима шума добиће се подаци о метаболизму и функционисању шума и извршити процена стања шума у перспективи.
Потребна средства:	800.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	ШГ Врање – ШУ Сурдулица и ШГ Лесковац – ШУ Црна Трава.
Активности и мере:	7) Контрола сакупљања и откупа споредних шумских производа и лековитог биља. Спроводиће се све мере предвиђене програмом заштите и коришћења споредних шумских производа са приоритетом заштите следећих врста: Боровница, Јестиве гљиве, Лековито биље, Шипурак
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	8) Иницирање и стимулисање организовања плантажног гајења лековитог биља и јестивог биља из природе које се може гајити и у култури.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач, Завод за заштиту природе Србије
Активности и мере:	9) Израда Програма производње локалних производа са заштитним знаком природног добра. Програмом ће се дефинисати врсте традиционалних и других производа,

	њихове специфичности, реалне и потенцијалне количине, као и стандарди које ће морати да испуне у погледу гарантованог квалитета и географског порекла, односно производа из програма тзв. „здраве хране“.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2014
Носиоци активности:	Управљач, локална самоуправа и локално становништво.
Активности и мере:	10) Израда Акционог плана за реализацију Програма производње локалних производа. Акционим планом ће се дефинисати правна и физичка лица која испуњавају прописане стандарде или су спремна да их прихвате, као и оперативне задатке на организацији, производњи, промоцији, пласману, контроли и заштити локалних производа.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2014
Носиоци активности:	Управљач и локално становништво.
Активности и мере:	11) Израда новог Програма управљања рибарским подручјем ПИО Власина 2012-2020 год. Програм управљања рибарским подручјем ПИО Власина у наредном десетогодишњем периоду ће се заснивати на следећем: континуираном уређивању, техничком опремању, одржавању и обележавању риболовног подручја; дефинисању обавеза свих корисника у циљу заштите и унапређења стања рибљег фонда и квалитета вода; редовном праћењу популације поточне пастрмке свуда где је забележено њено присуство; наставку активности на порибљавању у циљу постепеног прелаза језера у чисту салмонидну воду са присуством типичних врста, пре свега поточном пастрмком, изузев оних за које постоје реална еколошка оправдања да могу да допринесу унапређењу рибљег насеља (нпр. штука), а према динамици која ће бити утврђена Риболовним основама; размотриће се могућност реинтродукције пијора; строгој контроли и заштити природних плодишта од свих нежељених утицаја и праћењу квалитета вода.
Потребна средства:	700.000
Временски оквир:	2012
Носиоци активности:	Управљач са овлашћеном научном институцијом
Активности и мере:	12) Израда Годишњих Програма управљања рибарским подручјем ПИО Власина Доношење годишњг плана управљања рибарским подручјем ПИО „Власина“, праћење бројности врста риболовне фауне, праћење количине изловљене рибе, заштита природних плодишта риба, спашавање риба и рибље млађи са плавног подручја.
Потребна средства:	700.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач са овлашћеном научном институцијом

Активности и мере:	13) Обнављање обележавања рибарског подручја у складу са Законом о рибарству и подзаконским актима.
Потребна средства:	200.000
Временски оквир:	2012-2013
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	14) Обнављање обележавања зона за дозвољени рекреативни риболов , а у складу са прописима и режимима заштите, утврђеним рибљим плодиштима, итд.
Потребна средства:	200.000
Временски оквир:	2012-2013
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	15) Задаци и активности на заштити и управљању ловном фауном. Газдовање ловном фауном ће се одвијати у складу са важећом ловном основом, а базираће се на: праћењу стања популације сваке од врста ловне фауне; формирање ремиза за исхрану пре свега дивљих папкара; изградња и одржавање ловних, ловно-техничких и ловно-производних објеката; предузимању активних мера на побољшању бројности сваке од популација ловне фауне; унапређење квалитета станишта за све врсте дивљачи, а нарочито за гајене врсте; формирању базе података о оним врстама ловне фауне које су на подручју природног добра за сада само у пролазу; стварање услова за трајно насељавање врста у пролазу; ригорозна контрола ловних активности у заштићеном подручју, а посебно у режиму I и II степена заштите.
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	16) Задаци и активности на заштити и коришћењу земљишта. Под ливадама и пашњацима се налазе знатне површине. С обзиром на надморску висину и изворне екосистеме извесно је да осим пашњака у основи нема другог рационалног коришћења ових површина. Стога заштиту и коришћење земљишта треба базирати на: стимулисању правних и физичких лица на конверзију ораница на већим нагибима у пашњаке и ливаде; праћењу стања на пашњацима и ливадама и предузимање активних мера на спречавању обрастања пашњака, осим на већим нагибима; иницирање израде интегралног Програма развоја пољопривреде на заштићеном подручју и на подручју атара свих сеоских насеља делом или у целини обухваћених заштитом; иницирање израде Пољопривредне основе за подручје Власине, јачања постојећих и формирања нових организационих структура и капацитета, те усмеравања развоја пољопривреде ка производњи здраве хране и органске производње, уз минимално оптерећење обрадивих површина пестицидима и минералним ђубривима;

	иницирање израде интегралног Програма развоја сточарства на подручју природног добра и на подручју атара свих сеоских насеља делом или у целини обухваћених границом добра; израда Програма ће се базирати на најсавременијим искуствима у сточарству и њиме ће се прецизно утврдити гранични капацитети планинских пашњака у контексту савремених концепција развоја сточарства.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач и СО Сурдулица.
Активности и мере:	17) Задаци и активности на заштити и управљању водама. Задаци и активности у овој области ће се базирати на следећем: израда катастра извора (каптираних и некаптираних); реконструкција каптажа и јавних чесми које нису у функцији; иницирање изградње нових и санација постојећих уређаја за пречишћавање отпадних и фекалних вода; иницирање изградње уређаја за пречишћавање отпадних и фекалних вода за нове грађевинске локације; уклањање каптажа и санација илегално каптираних извора и њихово враћање у првобитно стање; израда катастра загађивача (и њихово праћење) површинских и подземних вода, са обрадом квалитативних и квантитативних података, уз редовно информисање републичке инспекције и Завода за заштиту природе Србије; иницирање заштите од вода и регулисање бујичних водотока.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач и надлежне водопривредне организације, органи локалне самоуправе и власници објеката
Активности и мере:	18) Усаглашавање Правилника о унутрашњем реду са новим Законом о заштити природе(Сл.гл. „Службени гласник РС“ , бр. 36/09, 88/10 и 91/10) и пратећим подзаконским актима.
Потребна средства:	
Временски оквир:	2012
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	19) Контрола примене Акта о унутрашњем реду.
Потребна средства:	
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	20) Израда новог Правилника о накнадама за коришћење природног добра.
Потребна средства:	
Временски оквир:	2012
Носиоци активности:	Управљач

14.4. Задачи и активности у области изградње, урбанистичког и просторног планирања

Активности и мере:	1) Изградња сезонске пијаце Припреме неопходне документације и пројекта за изградњу сезонске пијаце са приступном саобраћајницом којаће омогућити повећавање трговинске активности и приходе за локално становништво као и побољшање услова за куповину за посетиоце.
Потребна средства:	700.000
Временски оквир:	2013-2014
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	2) Активности на изради пројекта, реконструкцији, уређивању и опремању Визитор центра ПИО „Власина“ у омладинском насељу Овим активностима би се потпуније презентовале природне и културне вредности Предела и чуварска служба би имала свој пункт.
Потребна средства:	4.000.000
Временски оквир:	2012-2014
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	3) Учесће у изради планова нижег реда. Израда нове планске документације ће се базирати на заштити посебних природних и других вредности, граничним капацитетом природног добра, потреби равномерног развоја туризма на целом подручју, а посебно у ободним насељима, а на основу принципа одрживог туризма. Планови за постојеће туристичке локалитете морају истовремено бити и санациони и развојни, при чему ће се посебна пажња посветити инфраструктурном опремању по највишим еколошким стандардима, а димензионисање нових објеката и садржаја биће сагледано у контексту Стратегије развоја туризма на територији општине Сурдулица и Просторним планом предвиђених и постојећих капацитета. У наредном периоду ће се обрадити планови (или извршити ревизија постојећих) за следеће локалитете и насеља: Власина Рид, Власина Стојковићева, Власина Округлица и приобаља Власинског језера. ЈП ће иницирати израду наведене планске документације и учествовати у њеној изради у складу са својим законским овлашћењима. Рок за извршење ових активности је везан за динамику обезбеђења потребних средстава.
Потребна средства:	100.000
Временски оквир:	2012-2014
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	4) Формирање базе података о изграђеним објектима. Наставак активности на праћењу стања у области изградње, а посебно у контексту контроле изградње нелегалних објеката. О свим променама које нису у складу са усвојеном планском документацијом биће обавештене надлежне инспекције, Завод за заштиту природе Србије и Управа за заштиту животне средине.

Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	5) Формирање, опремање и уређење информативно-контролних пунктова. Активности на изградњи улазних капија и њихово опремање. Овакви пунктови омогућиће посетиоцима да лако дођу до информација о природном добру и упознају се са правилима понашања током боравка у заштићеном природном добру.
Потребна средства:	5.000.000
Временски оквир:	2015-2018
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	6) Опремање подручја новим и одржавање постојећих излетишта. Наставак активности на формирању нових пунктова за чуваре и посетиоце у виду типских надстрешница, клупа итд. на унапред одређеним локацијама, а све у функцији презентације посебних природних вредности заштићеног подручја.
Потребна средства:	4.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	7) Санација, реконструкција и уређење интерних саобраћајница (шумски путеви, пешачке стазе и слично). Активности на формирању интегралне мреже саобраћајница која ће примарно бити у функцији презентације основних вредности природног добра и лакше контроле и заштите угрожених подручја и локалитета.
Потребна средства:	4.000.000
Временски оквир:	2013-2017
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	8) Задачи и активности на афирмацији и развоју одрживог туризма.
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач, ТО Сурдулице, ресорна министарства и надлежне државне установе.
Активности и мере:	9) Изградња платформе за посматрање птица Омогућиће посетиоцима Предела посматрање птица са дрвене платформе током целе године.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2016
Носиоци активности:	Управљач, Министарство

14.5. Задачи и активности на комуналном и инфраструктурном опремању подручја

Активности и мере:	<p>1) Евакуација отпадних вода. Евакуација отпадних вода за туристичке и друге (легално изграђене) објекте ће се организовати преко канализационе мреже, са обавезним пречишћавањем пре испуштања у реципијент (неопходна пројектна документација је обрађена). Евакуација отпадних вода из стамбених и викенд објеката ће се организовати преко непропусних септичких јама. Први корак у решавању овог проблема је израда Пројекта санације уређаја за пречишћавање отпадних вода и доградња постојеће канализационе мреже. Нови туристички пунктови и зоне предвиђени Просторним планом, биће прикључени на канализациону мрежу са уређајем за пречишћавање у оквиру засебног система.</p>
Активности и мере:	<p>2) Саобраћај. У оквиру изградње и реконструкције приоритетних путних праваца комплетираће се мрежа друмских саобраћајница на подручју заштићеног природног добра, а у циљу остваривања бољих веза између општинских центара, сеоских насеља и њиховог окружења. У наредном периоду предност ће имати следећи правци: Власинско језеро – Стрезимировци и Власинско језеро – Босилеград.</p>
Активности и мере:	<p>3) Прикупљање и евакуација комуналног отпада. Примарно сакупљање и депоновање комуналног отпада ће се одвијати од стране правних и физичких лица - власника (и корисника) објеката у самим објектима (ресторанима, хотелима и другим јавним објектима). Примарна селекција отпада је обавезна, а постављање контејнера изван објеката биће забрањена (осим за сеоска домаћинства и викенд зоне). Дуж пешачких стаза, на појединим пунктовима, спортских терена, јавних услужних и других објеката, паркинга итд. биће постављене само типске корпе за отпатке. За трајну евакуацију комуналног отпада задужене су надлежне општинске комуналне службе. Рециклажа секундарних сировина је обавезна. Вишкови земље, шут и други отпад настао при изградњи биће уклањан одмах од стране надлежних општинских комуналних служби, а за његово неуклањање одговоран је власник објекта. Управљач ће у сарадњи са надлежним комуналним службама одредити висину накнаде за евакуисање комуналног отпада.</p>
Активности и мере:	<p>4) Електроснабдевање и систем веза. Квалитетно снабдевање електричном енергијом и изградња ПТТ, ТВ и других веза и система је разрађено у оквиру Просторног плана подручја посебне намене и Просторног плана општине Сурдулица, чије је усвајање у току. Електро мрежа мањег напона (до 35 kV) и друге инсталације морају бити каблиране у оквиру туристичких зона и локалитета.</p>
Активности и мере:	<p>5) Грејање објеката. Загревање објеката треба решити уз употребу еколошки прихватљивих енергената.</p>

	Перспективно, употреба фосилних горива ће бити непуштена (забрањена). Посебним пројектом ће се испитати услови за коришћење соларне и других сличних врста енергије.
--	--

14.6. Друге активности и задаци

Активности и мере:	1) Организовање посебних традиционалних манифестација Утврђивање календара свих традиционалних манифестација на подручју Предела („Екокамп“, сабор за дан Светог Илије, сусрети зштићених подручја, спортска такмичења и др.), према коме ће се органозовати наведене манифестације. Манифестације које се дешавају на простору а нису у организацији Предузећа подржаће се у јавности и обогатити садржајима популаризације и презентације Предела.
Потребна средства:	3.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	2) Сарадња са надлежном организацијом за заштиту природе и органима управе надлежним за послове заштите природе и животне средине, изградње, туризма итд. у домену административних и оперативних послова заштите. Ова активност се посебно односи на сарадњу са надлежним општинским и републичким инспекцијским службама и МУП-ом.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	3) Сарадња са надлежним установама, институцијама и организацијама у решавању специфичних проблема у вези заштите, уређења и коришћења посебних природних вредности, споменичког наслеђа и природних ресурса.
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	4) Сарадња са Заводом за заштиту природе Србије, Министарством животне средине, рударства и просторног планирања и другим стараоцима природних добара на доношењу нових законских и подзаконских аката. Стручни сарадници ЈП располажу оперативним информацијама о заштити и коришћењу заштићеног подручја и проблемима у примени постојеће законске регулативе, те ће њихов допринос изради нове законске регулативе, примерене европским прописима, бити од посебног значаја.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач

Активности и мере:	5) Сарадња са свим корисницима простора у заштићеном природном добру, а посебно са локалним становништвом. Циљ ове сарадње је указивање на законске обавезе свих корисника простора у парку, пружање благовремених информација о правима и обавезама и успостављање добре комуникације и сарадње са свима који могу да допринесу заштити и унапређењу природног добра.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	6) Сарадња са осталим заштићеним природним добрима Виталан значај и интерес за заштићено природно подручје представља усаглашени и заједнички рад као сарадња свих субјеката који су надлежни или заинтересовани за заштиту коришћења и развој природних вредности подручја, односно спровођење појединих обавеза, прописа доношења планова и развоја подручја. У оквиру планиране сарадње сем размене искустава и стечених знања, планом управљања се предвиђа бар једном у години посета и обилазак заштићеног природног добра којим управља други управљач.
Потребна средства:	2.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	7) Израда базе података (GIS) у функцији управљања, мониторинга и коришћења Предела. У складу са савременим приступима сакупљања, евалуације, обраде и коришћења података приступиће се увођењу GIS технологије.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2016
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	8) Перманентно стручно усавршавање кадрова ангажованих на заштити и управљању заштићеним природним добром. Програми обуке који имају акценат на управљању природним ресурсима.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач, Завод и др. релевантне институције.
Активности и мере:	9) Програми упознавања локалног становништва са значајем и могућностима које пружа добијање статуса заштићеног природног добра. Рад са локалним становништвом у циљу њиховог упознавања са практичним значењем добијања статуса заштићеног природног добра у циљу њиховог укључивања у процес одрживог развоја подручја (производња здраве хране, традиционалних производа, сеоски туризам, итд.). Рад би се одржавао кроз организоване разговоре, трибине, презентације и предавања.

Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2016
Носиоци активности:	Управљач, Завод и др. релевантне институције.
Активности и мере:	10) Јачање свести јавности о вредностима, значају и функцији природног добра. Организовање програма за децу, омладину и ширу јавност општина на коме се простире природно добро у циљу изграђивања позитивних ставова и понашања који ће водити очувању и унапређењу природног добра. Програми ће бити реализовани у виду разноврсних организационих форми: од образовних (популарна предавања, радионице, трибине, округли столови и сл) до културно-забавних (манифестације, изложбе, спортски сусрети и сл) и учешћем у медијима.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2016
Носиоци активности:	Управљач и релевантне институције.
Активности и мере:	11) Обука у организацији еко и сеоског туризма. Програми који ће допринети развоју еко и сеоског туризма кроз имплементацију еколошких стандарда заштите природе, промоцији аутентичних локалних производа, традиционалних заната, знања и вештина и установљавању Власине као значајне туристичке дестинације и подручја очуване природе.
Потребна средства:	1.500.000
Временски оквир:	2012-2016
Носиоци активности:	Управљач, Туристичка организација Сурдулице и стручне институције.
Активности и мере:	12) Обука о правилном сакупљању лековитог биља и шумских плодова. Програм би се реализовао у облику школе за сакупљаче, откупљиваче и друге кориснике лековитог биља и шумских плодова у циљу одрживог коришћења овог природног ресурса.
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2016
Носиоци активности:	Управљач и стручне институције.
Активности и мере:	13) Развој образовних програма за децу и омладину. Организовање еко школа и кампова за децу и омладину на подручју заштићеног природног добра у циљу њиховог упознавања биодиверзитета Власине. Зависно од узраста деце програми могу имати образовни, промотивни или истраживачки карактер.
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач, СО Сурдулица и стручне организације.

Активности и мере:	14) Програми за просветне раднике. Организовање стручних семинара за просветне раднике који су ангажовани на територији општина које се простиру на заштићеном природном добру у циљу развијања њихових компетенција за реализацију програма путем којих ће деца упознати природне одлике Власине и изграђивати навике које су у складу са њиховим очувањем и унапређењем.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2014
Носиоци активности:	Управљач и Завод за заштиту природе Србије.
Активности и мере:	15) Формирање сета информативно-образовног и промотивног материјала о природном добру (брошуре, мапе, информатори, публикације, разгледнице и сл.).
Потребна средства:	3.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач и ТО Сурдулице.
Активности и мере:	16) Издавање информативно-пропагандног материјала. Организоваће се самостално издавање и пружање помоћи при издавању стручних, популарних и информативно-пропагандних материјала, израда аудио-визуелних порука и др.; покренути Билтен-Информатор природног добра (намењен посетиоцима, али и становништву) који би излазио најмање једном годишње и др. Неопходно је обезбедити и визуелно препоручити савремени дизајн едиција уз обавезну примену усвојених логотипа, боја и тсл.
Потребна средства:	3.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	17) Сарадња са медијима. Један од облика презентације укупних вредности заштићеног природног добра најширој јавности одвијаће се и кроз сарадњу са свим медијима.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	18) Сарадња са домаћим и међународним организацијама. Наставак активности на укључивању у рад и повезивању са свим релевантним домаћим и међународним организацијама у циљу боље сарадње, размене искустава, стручног усавршавања и др. (USAID, CHF, UNDP, SDC, SIDA).
Потребна средства:	1.500.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Упраљач и други заинтересовани субјекти.
Активности и мере:	19) Учешће на домаћим и иностраним сајмовима еко-туризма у

	Београду и Новом Саду, затим сајам екологије у Нишу и Београду
Потребна средства:	2.000.000
Временски оквир:	2012-2021
Носиоци активности:	Управљач, Министарство и ТО Сурдулица
Активности и мере:	20) Расписивање конкурса за израду сувенира Предела изузетних одлика "Власина" Ова активност има за циљ добијање оригиналног сувенира који својом идејом и изгледом адекватно репрезентује природну и културну баштину Предела.
Потребна средства:	500.000
Временски оквир:	2012-2014
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	21) Снимање емисија и документарних филмова о ПИО „Власина“
Потребна средства:	1.000.000
Временски оквир:	2012-2015
Носиоци активности:	Управљач

15. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ДРУГЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШАВАЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА У УПРАВЉАЊУ ЗАШТИЋЕНИМ ПРИРОДНИМ ДОБРОМ

Обзиром да се План управљања пределом изузетних одлика "Власина" ради за период од десет година изузетно је тешко у овом тренутку предвидети трошкове неопходне за извршење поверених послова управљања, као и пројекцију радова које треба урадити сходно планираним циљевима уз процену потребних финансијских средстава, а полазећи од садашњих јединичних трошкова.

Основни предуслов за реализацију активности и задатака утврђених Планом управљања заштићеним природним добром је обезбеђење неопходних материјалних средстава.

Уредбом о заштити природног добра, чланом 10. наведено је да се средства за заштиту и развој обезбеђују из:

- "прихода остварених обављањем делатности управљача,
- буџета Републике Србије,
- од накнаде за коришћење заштићеног природног добра и
- из других извора у складу са законом".

Поред наведених извора финансирања, новчана средства за реализацију Плана могу се обезбедити из:

- буџета општина Сурдулица и Црна Трава,
- средстава домаћих и страних донација,
- коришћења имена и ознака заштићеног природног добра,

Полазећи од наведених законских могућности, а имајући у виду да је Планом управљања природним добром предвиђена реализација великог броја задатака и активности, неопходно је створити услове да се средства обезбеде из свих потенцијалних извора.

У почетним фазама реализације Плана управљања природним добром неопходно је обезбедити средства из тзв. сигурних извора, при чему се мисли на средства из буџета Републике Србије, буџета општине Сурдулица и Црна Трава, као и средстава управљача, остварених из прихода за коришћење заштићеног природног добра. Имајући у виду права, обавезе и интересе наведених субјеката у смислу заштите, очувања и унапређења Предела изузетних одлика "Власина", као и њихове стварне материјалне и финансијске могућности, обезбеђење средстава за овај период управљања би се реализовало по следећем моделу:

- буџет Републике Србије - 50%

- буџет општине Сурдулица - 25%
- средства стараоца - 25%

План управљања пределом изузетних одлика "Власина" спроводиће се годишњим програмима који ће садржати послове и задатке који се непосредно спроводе у текућој години, динамику извршења програмираних радова, послова и задатака, као и неопходна финансијска средства потребна за реализацију Годишњег програма управљања. На Годишњи програм управљања Предела, сагласност даје надлежно Министарство.

Реално је очекивати да ће се протеком времена из године у годину, јачањем кадровских и материјалних потенцијала управљача, овај однос у финансирању мењати, са тежњом да управљач преузме комплетно обезбеђење средстава за управљање Пределом изузетних одлика "Власина", из прихода од накнаде за коришћење заштићеног природног добра, што би омогућило одрживост овог пројекта.

Процењује се да ће за реализацију утврђених задатака и активности бити неопходно обезбедити следећа средства (на годишњем нивоу за вишегодишње активности):

Редни број	Активности и задаци	Износ (дин.)
Задаци и активности на заштити природних вредности		
1)	Наставак активности на рекогносцирању и вредновању природног добра, по свим елементима природног комплекса	4.000.000
2)	Обнављање обележавања спољних граница предела изузетних одлика	700.000
3)	Обнављање обележавања граница локалитета у режиму I и II степена заштите	500.000
4)	Наставак радова на уређењу, санацији и презентацији претходно дефинисаних локалитета и формирање интегралне мреже пешачких, едукативних стаза	4.000.000
5)	Постављање информативних табли	1.500.000
6)	Оперативно спровођење мера заштите природног добра	1.000.000
7)	Заштита ретких и угрожених биљ.и жив.врста	1.000.000
8)	Реинтродукција врсте ишчезлих са заштићеног подручја	1.500.000
9)	Успостављање мониторинга орнитофауне	500.000
10)	Картирање станишта најугроженијих врста орнитофауне	1.000.000
11)	Успостављање мониторинга трајно заштићених врста	100.000
12)	Рад на инвентаризацији флоре и фауне	100.000
13)	Евидентирање и картирање станишта врста сисара	1.000.000
14)	Припрема Програма заштите локалитета у режиму I степена од абразије таласа	300.000
15)	Формирање мултидисциплинарне базе података	500.000
16)	Рад,обука и опремање чуварске службе	40.000.000
Задаци и активности на заштити споменичког наслеђа		
1)	Праћење стања објеката идентификованих као споменичко наслеђе	300.000
2)	Формирање стручне документације у циљу доношења правних аката о проглашењу непокретних културних добара и њихове заштићене околине	1.000.000
3)	Активности на формирању етно-парка	3.000.000
Задаци и активности на заштити и коришћењу природних ресурса		
1)	Активности и задаци у области шумарства	500.000

Редни број	Активности и задаци	Износ (дин.)
2)	Планирање и спровођење мера противпожарне заштите	1.000.000
3)	Иницирање измена важећих шумских основа и надзор над усаглашавањем основа са одредбама Уредбе о заштити предела изузетних одлика	300.000
4)	Пројекат реконструкције постојећих шумских путева у складу са успостављеним режимима заштите	200.000
5)	Надзор над узгојем заштитних шума	500.000
6)	Инвентаризација биодиверзитета шумских екосистема	800.000
7)	Контрола сакупљања и откупа споредних шумских производа и лековитог биља	1.000.000
8)	Иницирање и стимулисање организовања плантажног гајења лековитог биља и јестивог биља из природе	500.000
9)	Израда Програма производње локалних производа са заштитним знаком природног добра	500.000
10)	Израда Акционог плана за реализацију Програма производње локалних производа	500.000
11)	Израда новог Средњорочног програма унапређења рибарства	700.000
12)	Израда годишњих Програма управљања рибарским подручјем	700.000
13)	Обележавање рибарског подручја	200.000
14)	Обележавање зона за дозвољени спортски риболов	200.000
15)	Контрола активности на заштити и управљању ловном фауном	1.000.000
16)	Задаци и активности на заштити и коришћењу земљишта	500.000
17)	Задаци и активности на заштити и управљању водама	500.000
18)	Окончање активности на изради Акта о унутрашњем реду	
19)	Контрола примене Акта о унутрашњем реду	
20)	Правилника о накнадама за коришћење природног добра	
Задаци и активности у области изградње, урбанистичког и просторног планирања		
1)	Изградња сезонске пијаце	700.000
2)	Активности на реконструкцији ,уређењу и опремању визитор центра	4.000.000
3)	Учешће у изради планова нижег реда	100.000
4)	Формирање базе података о изграђеним објектима	500.000
5)	Формирање, опремање и уређење информативно-контролних пунктова	5.000.000
6)	Опремање подручја новим и одржавање постојећих излетишта	4.000.000
7)	Санацију, реконструкцију и уређење интерних саобраћајница (шумски путеви, пешачке стазе и сл.)	4.000.000
8)	Задаци и активности на афирмацији и развоју одрживог туризма	1.000.000
9)	Изградња платформе за посматрање птица	500.000
Задаци и активности на комуналном и инфраструктурном опремању подручја		
1)	Евакуација отпадних вода	
2)	Саобраћај – санирање прикључака локалних путева	
3)	Прикупљање и евакуација комуналног отпада	
4)	Електроснабдевање и систем веза	
5)	Грејање објеката	
Друге активности и задаци		
1)	Организовање посебних традиционалних манифестација	3.000.000
2)	Сарадња са надлежном организацијом за заштиту природе и органима управе надлежним за послове зашт.прир. и жив.сред., изградње, туризма итд.	500.000
3)	Сарадња са надлежним установама, институцијама и организацијама у решавању специфичних проблема у вези заштите, уређења и коришћења посебних природних вредности, споменичког наслеђа и природних ресурса	1.000.000
4)	Сарадња са Заводом за заштиту природе Србије, Управом за заштиту животне средине и др.стараоцима прир.добра на доношењу нових законских и подзаконских аката	500.000
5)	Сарадња са свим корисницима простора у заштићеном природном добру	500.000

Редни број	Активности и задаци	Износ (дин.)
6)	Сарадња са осталим заштићеним подручјима	2.000.000
7)	Увођење GIS технологије	500.000
8)	Стручно усавршавање кадрова за управљање Пределом изуз. одлика "Власина"	500.000
9)	Програми упознавања локалног становништва са значајем и могућностима које пружа добијање статуса заштићеног природног добра	500.000
10)	Јачање свести јавности о вредностима, значају и функцији природног добра	500.000
11)	Обука у организацији еко и сеоског туризма	1.500.000
12)	Обука о правилном сакупљању лековитог биља и шумских плодова	1.000.000
13)	Развој образовних програма за децу и омладину	1.000.000
14)	Програми за просветне раднике	500.000
15)	Формирање сета информативно-образовног и промотивног материјала о природном добру	3.000.000
16)	Издавање информативно-пропагандног материјала	3.000.000
17)	Сарадња са медијима	500.000
18)	Сарадња са домаћим и међународним организацијама	1.500.000
19)	Учешће на сајмовима	2.000.000
20)	Расписивање конкурса	500.000
21)	Снимање емисија	1.000.000

Основни предуслов за реализацију активности и задатака утврђених Планом управљања ПИО "Власина" за период 2012-2021. год. је обезбеђење неопходних материјалних средстава.

Средства за реализацију наведених активности по Плану управљања ПИО "Власина" за период 2012 - 2021. годину износе 116.400.000,00 динара.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

План управљања подручја ПИО "Власина" се не спроводи непосредно, већ представља оквир и услов за израду нормативних аката, програма, планова, аката о уређењу простора, пројеката, стручних основа и других докумената који се непосредно реализују.

ЈП "Дирекција" координира спровођење плана у целини и извршава послове и задатке утврђене законима, актима о оснивању, повереним задацима и годишњим програмима рада у складу са овим Планом.

План обавезно спроводе сви који газдују природним и другим добрима на подручју и обављају разне делатности, корисници добара и други, у складу са законима и прописима.

Годишњим програмима и плановима се утврђује обим и врста послова, извори, висина средстава, обрађивачи, односно учесници у реализацији задатака и делатности и др.

План управљања подручја ПИО "Власина" за период 2012 -2021. год., ступа на снагу по добијању сагласности надлежног Министарства.

Урадио: Шеф службе ПИО "Власина", Новица Станковић, д.и.п.

Директор: ЈП Дирекција, Слободан Младеновић, д.и.м.

16. ЛИТЕРАТУРА

- Ранђеловић, В., Златковић, Б. (2010): Флора и вегетација Власинке висоравни, Природно-математички факултет, Ниш.
- Богдановић М, Тешић Ж, Тодоровић М, Стојиљковић Б (1976): Студија о тресету Власинског језера, његовој експлоатацији и преради, Београд.
- Богдановић М, Тешић Ж, Тодоровић М, Стојиљковић Б (1973): Власинска тресава и особине њеног тресета, (Први конгрес еколога Југославије, Човек и околина, Београд.
- Борислав Стојков (1992): Методе анализе и синтезе у просторном планирању, ИАУС, Београд.
- Цвијић, Ј.(1986): Извори, тресаве и водопади у Источној Србији, Глас SKAN LI, Београд.
- Детаљна урбанистичка решења за комплексе на Власинском језеру књига I и II, Завод за унапређење комуналне делатности, Београд 1972.
- Драгишић, В. (1996): Геолошко-хидролошке карактеристике слива Власинског језера, Власинско језеро-хидробиолошка студија, Београд.
- Гавриловић, Д.(1976): Глацијални рељеф Србије, Гласник СГД-а, св. LVI, бр. 1, Београд
- Геологија Србије-Тектоника, књ. IV, Завод за регионалну геологију и палеонтологију РТФ, Београд 1976. године
- Гигов А, Богдановић М. (1963): Тресаве и тресети Југославије (Земљиште и биљка XIII, 1/3), Београд.
- Гигов А, Милић Ч. (1974): Тресаве и елементи рељефа (Глас САНУ, ССХСII, Одељење природно-математичких наука, 38), Београд.
- Градојевић, М. (1929): Борба против текуница у Јужној Србији. Практ. Пољопр. Поуке и календар за 1929. г. Изд. Срп. Пољопр. Друштва, Београд.
- Група аутора (1997): Власинско језеро, Хидробиолошка студија, Биолошки факултет, Београд.
- Иван Б. Поповић (1977)): Један поглед на питање туристичке валоризације географског положаја Власинског језера, Лесковачки зборник, Лесковац.
- Катић, Д. (1910): Власинска тресава и њезина прошлост, Споменица СКА, LXXV, Београд.
- Кошанин, Н. (1910): Власина, Биљно-географска студија, Глас СКАН, LXXXI, Београд
- Черњавски, П.(1938): Постглацијална историја власинских шума, Београд.

- Матвејев, С. (1950): Распрострањење и живот птица у Србији, Српска академија наука, посебна издања, 161, Институт за екологију и биеогеографију 3, Београд.
- Матвејев, С. (1976): Преглед фауне птица Балканског полуострва 1, детлићи и птице певачице, Српска академија наука и уметности, посебна издања 491, Одељење природно-математичких наука, 46, Београд.
- Миленко Д. Бранковић: Таксономија пијора (*Phoxinus phoxinus*, Linne 1758) Власинског језера
- Радна верзија Просторног плана посебне намене Власина, Енергопројект Београд, 2002.
- Ракићевић, Т. (1964): Прилог познавању образовања обала Власинског језера, Зборник радова Географског завода ПМФ-а, св. XI, Београд.
- Ружић, А. (1966): Преглед фауне Мицроммамалиа бивше Власинске тресаве и њене уже околине. Врањски гласник, 2/66, 349-355. Врање
- Ружић-Петров, А. (1950): Прилог познавању екологије текунице *Citellus citellus* L. Београд
- Савић, И., Пауновић, М., Миленковић, М., Стаменковић, С. (1995): Диверзитет фауне сисара (*Mammalia*) Југославије, са прегледом врста од међународног значаја.- Ин.Стевановић, В, Васић, В.(едс): Биодиверзитет Југославије са прегледом врста од међународног значаја.- Биолошки факултет - *Ecolibri*, Београд
- Тесић, Ж., Гигов, А., Богдановић, М. & Милић, Ч. (1979): Тресаве Србије, Зборник радова САНУ ГИ "Јован Цвијић", 31, Београд
- Урбанистички план туристичко-рекреативног подручја Власинског језера књига I и II, Завод за унапређење комуналне делатности, Београд 1971.
- Водопривредна основа Републике Србије, Институт за водопривреду "Јарослав ^ерни" Београд, 2001.
- Закон о Просторном плану Републике Србије ("Службени гласник Републике Србије" бр. 13/96).
- Завод за урбанизам и комуналну делатност Србије: Метеоролошко-климатске подлоге за планирање, пројектовање, изградњу и одржавање објеката на туристичком центру Власина, Београд 1990. године
- Завод за заштиту природе Србије: Студија за просторни план - Заштита природе подручја Власине, Београд 1992. године
- Завод за заштиту природе: Предео изузетних одлика Власина, Студија заштите, Београд 2006.

ПРИЛОЗИ:

Прилог број 1: Сателитски снимак ПИО "Власина"

Прилог број 2: Карта рељефа Србије

Прилог број 3: Карта режима заштите ПИО "Власина"

Прилог број 4: Уредба о заштити предела изузетних одлика "Власина"

Прилог број 5: Сет Закона и подзаконских акта:

Закони и подзаконски акти релевантни за заштиту природе:

- Национална стратегија одрживог развоја ("Службени гласник РС", бр. 57/2008 од 3.6.2008. године);
- Закон о заштити природе ("Службени гласник РС" бр. 36/2009 и 88/2010);
- Уредба о еколошкој мрежи, ("Службени гласник РС", бр. 102/2010 од 30.12.2010);
- Закон о заштити животне средине ("Службени гласник РС", бр. 135/2004 и 36/2009);
- Закон о фонду за заштиту животне средине ("Службени гласник РС" бр. 72/2009);
- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС" бр. 135/2004 и 88/2010);
- Закон о процени утицаја на животну средину (Службени гласник РС бр. 135/2004 и 36/2009);
- Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину, ("Службени гласник РС" бр. 114/2008 од 16.12.2008. године);
- Правилник о садржини студије о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 69/2005 од 9.8.2005. године);
- Правилник о поступку јавног увида, презентацији и јавној расправи о студији о процени утицаја на животну средину, ("Службени гласник РС", бр. 69/2005 од 9.8.2005. године);
- Правилник о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 69/2005 од 9.8.2005. године);
- Правилник о условима и критеријумима за израду анализе утицаја објеката и радова на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 49/01);

- Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Службени гласник РС", бр. 135/04);
- Закон о управљању отпадом ("Службени гласник РС" бр. 36/2009 и 88/2010);
- Закон о заштити од буке у животној средини ("Службени гласник РС" бр. 36/2009 и 88/2010);
- Закон о заштити ваздуха ("Службени гласник РС" бр. 36/2009 од 15.9.2009);
- Закон о водама, ("Службени гласник РС", бр. 30/2010 од 7.5.2010. године);
- Закон о шумама ("Службени гласник РС", бр. 30/2010 од 7.10.2010. године);
- Закон о пољопривреди и руралном развоју, ("Службени гласник РС", бр. 41/2009 2.6.2009. године);
- Закон о пољопривредном земљишту, ("Службени гласник РС", бр. 62/2006 и 41/2009);
- Закон о органској производњи и органским производима ("Службени гласник РС", бр. 62/06);
- Закон о генетички модификованим организмима, ("Службени гласник РС", бр. 41/2009 од 2.6.2009. године);
- Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године ("Службени гласник РС", бр. 88/2010 од 23.11.2010. године);
- Закон о планирању и изградњи, ("Службени гласник РС", бр. 72/2009 и 81/2009);
- Закон о државном премеру и катастру и уписима права на непокретностима, ("Службени гласник РС", бр. 83/92, 12/96, 15/96 и 25/2002);
- Закон о туризму ("Службени гласник РС" бр. 36/2009 и 88/2010);
- Закон о бањама, ("Службени гласник РС", бр. 80/92)
- Закон о култури ("Службени гласник РС" бр. 72/2009);
- Закон о енергетици ("Службени гласник РС", бр. 84/04);
- Закон о рударству ("Службени гласник РС", бр. 44/95, 34/2006 и 104/2009);
- Закон о дивљачи и ловству ("Службени гласник РС", бр. 18/2010 од 26.3.2010. године);
- Закон о добробити животиња ("Службени гласник РС", бр. 41/2009 од 2.6.2009. године);
- Правилник о проглашавању ловостајем заштићених врста дивљачи, трајању ловне сезоне на ловостајем заштићене врсте дивљачи у отвореним и ограђеним ловиштима, ограђеним деловима ловишта и полигонима за лов дивљачи, као и мерама заштите и регулисања

- бројности популација трајно заштићених и ловостајем заштићених врста дивљачи, ("Службени гласник РС", бр. 75/2010 од 20.10.2010. године);
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, ("Службени гласник РС", бр. 5/2010 од 5.2.2010. године);
 - Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување- ("Службени гласник РС", бр. 35/2010 од 26.5.2010. године);
 - Правилник о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама ("Службени гласник РС", бр. 99/2009 од 1.12.2009. године);
 - Правилник о условима које морају испуњавати прихватилишта за збрињавање заштићених дивљих животиња ("Службени гласник РС", бр. 76/2010 од 22.10.2010. године);
 - Правилник о условима које треба да испуњава зоолошки врт, односно мини зоолошки врт и елементима за одређивање мини зоолошког врта ("Службени гласник РС", број 75/10);
 - Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне ("Службени гласник РС", 31/05, 45/05, 22/07, 38/08, 9/10);
 - Наредба о забрани сакупљања појединих заштићених врста дивље флоре и фауне у 2010. години, ("Службени гласник РС", бр. 17/2010 од 23.3.2010. године);
 - Правилник о условима за оснивање банке гена дивљих биљака, животиња и гљива, начину рада банке гена, начину поступања са биолошким материјалом, садржини захтева и документацији која се подноси уз захтев за издавање дозволе за оснивање банке гена;
 - Правилник о условима под којима се фосили, минерали и кристали могу дати правном лицу на заштиту и чување, ("Службени гласник РС", бр. 79/2010 од 29.10.2010. године);
 - Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда ("Службени гласник РС", бр. 36/2009);
 - Правилник о начину обележавања граница рибарског подручја, односно дела рибарског подручја на којем је забрањен или ограничен риболов ("Службени гласник РС", бр. 49/95);
 - Решење о одређивању рибарских подручја, ("Службени гласник РС", бр. 115/2007 и 49/2010);
 - Правилник о начину одређивања и висини накнаде штете нанете рибљем фонду ("Службени гласник РС", бр. 84/2009 од 15.10.2009. године);

- Правилник о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов ("Службени гласник РС", бр. 104/2009 од 16.12.2009. године);
- Правилник о начину вођења евиденције о улову рибе, као и о изгледу и садржини јединственог обрасца евиденције улова од стране рекреативног риболовца ("Службени гласник РС", бр. 104/2009 од 16.12.2009. године);
- Правилник о начину обележавања граница рибарског подручја ("Службени гласник РС", бр. 79/2009 од 28.9.2009. године);
- Правилник о условима и начину организовања рибочуварске службе, обрасцу рибочуварске легитимације и изгледу рибочуварске значке ("Службени гласник РС", бр. 7/2010 од 19.2.2010. године);
- Правилник о условима и поступку издавања и одузимања лиценце за рибочувара и начину вођења регистра издатих лиценци за рибочувара ("Службени гласник РС", бр. 7/2010 од 19.2.2010. године);
- Правилник о условима, програму и начину полагања стручног испита за рибочувара и стручног испита за рибара, ("Службени гласник РС", бр. 7/2010 од 19.2.2010. године);
- Правилник о категоризацији риболовних вода, ("Службени гласник РС", бр. 13/2010 од 12.3.2010. године);
- Правилник о програму мониторинга ради праћења стања рибљег фонда у риболовним водама, ("Службени гласник РС", бр. 71/2010 од 4.10.2010. године);
- Закон о националним парковима, ("Службени гласник РС", бр. 39/93 и 44/93, Престао да важи осим одредаба чл. 6. и 7. и описа подручја националних паркова, а до доношења посебних закона -Закон - 36/2009-76);
- Правилник о садржају и начину вођења регистра заштићених природних добара, ("Службени гласник РС", бр. 81/2010 од 5.11.2010. године);
- Правилник о категоризацији заштићених природних добара ("Службени гласник РС", бр. 30/92);
- Правилник о начину обележавања заштићених природних добара ("Службени гласник РС", бр. 30/92, 24/94 и 17/96);
- Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја (Службени гласник РС", бр. 85/2009 од 19.10.2009. године);

- Правилник о садржини и начину вођења стручног надзора, ("Службени гласник РС", бр. 7/2010 од 19.2.2010. године);
- Правилник о компензацијским мерама, ("Службени гласник РС", бр. 20/2010 од 31.3.2010. године);
- Правилник о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја, "Службени гласник РС", бр. 84/2009 од 15.10.2009. године);
- Правилник о изгледу знака заштите природе, поступку и условима за његово коришћење, ("Службени гласник РС", бр. 84/2009 од 15.10.2009. године);
- Правилник о висини трошкова доделе права на коришћење еколошког знака ("Службени гласник РС", бр. 81/2010 од 5.11.2010. године);

Међународне конвенције које је ратификовала Република Србија, значајне за заштиту природе:

- Уредба о ратификацији Међународне конвенције за заштиту биља ("Службени лист ФНРЈ - Међународни уговори", бр. 7/55);
- Закон о ратификацији Међународне конвенције за заштиту птица ("Службени лист СФРЈ", бр. 6/73);
- Уредба о ратификацији Конвенције о мочварама које су од међународног значаја, посебно као пребивалиште птица мочварица ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 9/77);
- Конвенција о сарадњи за заштиту и одрживо коришћење реке Дунав ("Службени лист СЦГ- Међународни уговори", бр. 4/2003);
- Закон о потврђивању Оквирне конвенције о заштити и одрживом развоју Карпата ("Службени гласник РС - Међународни уговори", бр. 102/2007);
- Конвенција о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом, посебно у Африци ("Службени гласник РС" - Међународни уговори, број 102/07);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња ("Службени гласник РС - Међународни уговори", бр. 102/2007);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта ("Службени гласник РС - Међународни уговори", бр. 102/2007);
- Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 11/2001);

- Закон о потврђивању Конвенције о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 11/01);
- Закон о потврђивању Оквирне конвенције Уједињених нација о промени климе, са анексима ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори", број: 2/97);
- Закон о потврђивању Кјото Протокола уз Оквирну конвенцију Уједињених нација о промени климе ("Службени гласник РС", бр. 88/2007 и 38/2009);
- Закон о потврђивању Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту ("Службени гласник РС - Међународни уговори", бр. 102/2007);
- Закон о ратификацији Протокола уз Конвенцију о прекограничном загађивању ваздуха на велике даљине о дугоричном финансирању Програма сарадње за праћење и процену прекограничног преноса загађујућих материја у ваздуху на велике даљине у Европи (ЕМЕП) ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 2/87);
- Монреалски протокол о супстанцијама које оштећују озонски омотач ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 16/90 и "Службени лист Србије и Црне Горе - Међународни уговори", бр. 24/04);
- Закон о ратификацији Бечке конвенција о заштити озонског омотача, са прилозима I и II ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 1/90);
- Закон о ратификацији Конвенције о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр.11/86);
- Уредба о ратификацији Конвенције о заштити од опасности тровања бензолом ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори,бр.16/76);
- Закон о ратификацији Конвенције о спречавању и контроли професионалних ризика проузрокованих канцероденим супстанцама и агенсима ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр. 3/77);
- Закон о ратификацији Конвенције о заштити светске културне и природне баштине ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 8/74);
- Закон о потврђивању Европске конвенције о пределу ("Службени гласник РС - Међународни уговори", бр. 4/2011 од 27.5.2011. године);